



TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI  
Fakulta přírodovědně-humanitní  
a pedagogická ■

## Náhradní rodinná péče - osvojení

### Bakalářská práce

*Studijní program:* B7508 – Sociální práce  
*Studijní obor:* 7502R024 – Sociální práce a penitenciární péče  
*Autor práce:* **Monika Šperlová**  
*Vedoucí práce:* Mgr. Hana Krámská



TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI  
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická  
Akademický rok: 2014/2015

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika Šperlová**  
Osobní číslo: **P13000081**  
Studijní program: **B7508 Sociální práce**  
Studijní obor: **Sociální práce a penitenciární péče**  
Název tématu: **Náhradní rodinná péče - osvojení**  
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Analyzovat jednu z forem náhradní rodinné péče a to osvojení. Vymezit základní pojmy a aktuální prvky související s touto problematikou. Zjistit informovanost laické veřejnosti o náhradní rodinné péči a ochotu přijmout dítě do osvojení.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava výzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěru.

Metoda: Dotazování.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCHER, Caroline, 2001. Dítě v náhradní rodině. Vyd. 1. Praha: Portál. 119 s. ISBN 80-7178-578-4

BECHYŇOVÁ, Věra, KONVIČKOVÁ, Marta, 2008. Sanace rodiny. Vyd. 1. Praha: Portál. 151 s. ISBN 978-80-7367-392-5

DUNOVSKÝ, Jiří a kol., 1999. Sociální pediatrie. Vyd. 1. Praha: Grada. 279 s. ISBN 80-7169-254-9

GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK, Tomáš, 2008. Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči. Vyd. 1. Praha: Grada. 144 s. ISBN 978-80-247-1788-3

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena, 2010. Velký psychologický slovník. Vyd. 4. Praha: Portál. 800 s. ISBN 978-80-7367-686-5

MATĚJÍČEK, Zdeněk, 1994. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Vyd. 1. Praha: Portál. 98 s. ISBN 80-85282-83-6

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2005. Sociální práce v praxi. Vyd. 1. Praha: Portál. 351 s. ISBN 80-7367-002-X

NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK, 2014. Rodinné právo. Vyd. 1. Praha: Grada. 194 s. ISBN 978-80-247-5167-2

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. Psychopatologie pro pomáhající profese. Vyd. 5. Praha: Portál. 872 s. ISBN 978-80-262-0225-7

Vedoucí bakalářské práce:

**Mgr. Hana Krámská**

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

**23. dubna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce:

**29. dubna 2016**



doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.  
děkan

L.S.



PaedDr. ICLic. Michal Podzimek, Th.D., Ph.D.  
vedoucí katedry

V Liberci dne 23. dubna 2015

## Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 25. 04. 2016

Podpis: 

**Poděkování:**

Ráda bych zde poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Haně Krámské, za její rady a čas, který mi věnovala při řešení dané problematiky. V neposlední řadě děkuji také všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace.

**Anotace:**

Bakalářská práce se zabývá problematikou náhradní rodinné péče obecně a podrobněji jednou z forem náhradní rodinné péče – osvojení. Cílem práce je analyzovat jednu z forem náhradní rodinné péče a to osvojení. Vymežit základní pojmy a aktuální prvky související s touto problematikou. Zjistit informovanost laické veřejnosti o náhradní rodinné péči a ochotu přijmout dítě do osvojení. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jedná se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů popisuje základní pojmy a aktuální prvky související s touto problematikou.

Empirická část zjišťuje a pomocí dotazníku distribuovaného mezi 27 respondenty laické veřejnosti informovanost o aktuálním vývoji v náhradní rodinné péči a ochotu přijmout dítě do osvojení. Výsledky ukazují, že laická veřejnost není dobře obeznámena s náhradní rodinnou péčí celkově. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat zjištění, že společnost nemá příliš informací o náhradní rodinné péči, proto by bylo dobré se tímto tématem v budoucnu více zabývat.

**Klíčová slova:** náhradní rodinná péče, osvojení, formy náhradní rodinné péče, laická veřejnost

**Annotation:**

Bachelor's thesis deals with the issue of foster care in general and in detail one form of alternative family care - adoption. The aim of this paper is to analyze one of the forms of foster care and adoption. Basic definitions and actual elements related to this issue. Determine the level of the general public on foster care and willingness to take the child for adoption. The work consisted of two key areas. It was a theoretical part, which uses processing and presentation of expert sources described the basic concepts and current elements related to this issue.

The empirical part examined through a questionnaire distributed among 27 respondents, the general public informed of the latest developments in foster care and their willingness to accept the child for adoption. The results showed that the general public is not familiar with the foster care overall. The greatest contribution of work due to a resolved issue can be considered finding that the general public do not know much about foster care, so it would be good to pay attention to this topic in the future.

**Keywords:** foster care, adoption, foster care forms, general public

## Obsah

Seznam grafů .....	9
TEORETICKÁ ČÁST .....	10
Úvod .....	10
1 Rodina a její funkce.....	11
Rodinné poruchy ve vztahu k dítěti.....	13
1.1 Práva a povinnosti rodičů a dětí.....	14
2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.....	16
3 Sanace rodiny .....	18
4 Náhradní rodinná péče .....	20
4.1 Poručenství.....	20
4.2 Opatrovnictví.....	21
4.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby .....	21
4.4 Hostitelská péče.....	22
4.5 Pěstounství .....	22
4.6 Ústavní výchova.....	23
5 Osvojení .....	24
5.1 Historie osvojení .....	24
5.2 Osvojení nezletilého .....	25
5.3 Osvojení zletilého.....	25
5.4 Souhlas s osvojením .....	25
5.5 Předadopční péče.....	27
5.6 Rozhodnutí o osvojení.....	27
5.7 Podání žádosti .....	29
5.8 Příprava a posouzení krajským úřadem .....	29
5.9 Kontakt s dítětem a jeho převzetí do péče .....	30
5.10 Zrušení osvojení .....	31
6 Adoptované dítě .....	32
6.1 První dny doma .....	32
6.2 Fáze dítěte a rodiče.....	33
EMPIRICKÁ ČÁST .....	35
7 Cíle a hypotézy.....	35
8 Metody sběru dat.....	36
9 Výzkumný vzorek .....	37
10 Výzkumná část .....	38



11	Shrnutí výzkumu .....	45
12	Navrhovaná opatření .....	48
	Závěr .....	49
	Seznam použitých zdrojů .....	50
	Seznam příloh .....	52

## Seznam grafů

1 Vaše pohlaví? .....	38
2 Váš věk? .....	38
3 Máte dítě/děti? .....	38
4 Co patří do náhradní rodinné péče? .....	39
5 Víte, kde se žádá o náhradní rodinnou péči? .....	39
6 Dostávají lidé, co vykonávají náhradní rodinnou péči odměnu? .....	39
7 Mají pěstouni stejná práva vůči dítěti jako biologičtí rodiče? .....	40
8 Mají osvojitelé stejná práva vůči dítěti stejně jako biologičtí rodiče? .....	40
9 Mají biologičtí rodiče dítěte v pěstounské péči nějaká práva vůči dítěti? .....	40
10 Mají biologičtí rodiče dítěte v osvojení nějaká práva vůči dítěti? .....	41
11 Jsou osvojitelé zapsáni v rodném listě dítěte? .....	41
12 Jsou pěstouni zapsáni v rodném listě dítěte? .....	41
13 Vzali byste si dítě do náhradní rodinné péče? .....	42
14 Jak staré dítě byste preferovali? .....	42
15 Jaké pohlaví u dítěte byste preferovali?.....	42
16 Vzali byste si sourozence? .....	43
17 Vzali byste si do náhradní rodinné péče dítě jiného etnika? .....	43
18 Myslíte si, že výchova dítěte v náhradní rodinné péči se liší od výchovy biologického dítěte?.....	41
19 Souhlasíte, aby děti byly svěřovány homosexuálním párům do náhradní rodinné péče? .....	44
20 Souhlasíte s kontaktem biologických rodičů dítěte v pěstounské péči? .....	44

# TEORETICKÁ ČÁST

## Úvod

V Česku se na adoptované dítě čeká v průměru dva až tři roky, v některých regionech dokonce i déle, ale ne vždy je to chyba úřadů. Časovou brzdou jsou také samotné představy rodičů o novém členovi rodiny. Většina budoucích rodičů chce co nejmenší zdravé a nejlépe dítě majoritní populace. Děti s mentálním či fyzickým postižením, děti jiného etnika se mnohdy do náhradní rodinné péče nedostanou.

Autorka ve své práci píše o náhradní rodinné péči obecně. Více se zaměřila na jednu z forem náhradní rodinné péče a to na osvojení. Vždy ji tato problematika zajímala, proto si vybrala toto téma a v empirické části ho také zkoumala. V budoucnu by se chtěla zaměřit na další studium, které by ji více přiblížilo k této problematice a po studiu se tomuto tématu věnovat i v praxi.

Celá práce je rozdělena do jednotlivých kapitol, kdy hned na začátku práce se autorka věnuje nejzákladnější terminologii spojenou s náhradní rodinnou péčí. V dalších kapitolách už rozebírá celkovou problematiku, kterou se zabývá ve své práci. Ke zpracování autorka používala odbornou literaturu, využila poznatky a praxi v dětském domově a návštěvu kojeneckého ústavu. Dále pak čerpala také z mnoha časopisů a televizních pořadů, v nichž tuto problematiku rozebírali více do hloubky odborníci.

Cílem práce je analyzovat jednu z forem náhradní rodinné péče a to osvojení. Vymežit základní pojmy a aktuální prvky související s touto problematikou. Zjistit informovanost laické veřejnosti o náhradní rodinné péči a ochotu přijmout dítě do osvojení. K tomuto účelu zpracovala autorka dotazníkové šetření. Dotazník podaný laické veřejnosti je součástí příloh.

# 1 Rodina a její funkce

Z hlediska socializace je rodina ze všech společenských skupin skupinou nejdůležitější. Definovat ji přesně je velmi obtížné. Rodinu můžeme chápat jako malou primární společenskou skupinu, založenou na manželství muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí, na společné domácnosti a na souhrnu funkcí rodiny (Dunovský 1999, s. 91).

## FUNKCE RODINY

1. **Biologicko-reprodukční funkce**- je to funkce zabezpečující udržení života, tzn. počít a porodit nového člena rodiny. Nejde jen o to přivést dítě na svět, ale i o to, aby byly zabezpečeny dobré podmínky pro jeho život a posléze i vývoj.
2. **Ekonomicko-zabezpečovací funkce**- tato funkce je spojená se všemi členy rodiny. V této funkci se nejedná jen o hmotné zabezpečení rodiny, jak už to vyplývá z názvu, ale také o postupné přecházení do oblasti sociální, duševní až duchovní, má tedy poskytovat svým členům životní jistoty.
3. **Funkce emocionální**- je potřebná jak pro dospělého jedince, tak pro malé dítě, ale pro každého v různé podobě. Emocionalitu dokáže plně zastávat pouze jedinec (rodič), který je dostatečně zralý, zodpovědný a dokáže vytvořit trvalé citové zázemí pro všechny členy rodiny. Přesto lze v poslední době vysledovat, že v některých kruzích vystupují do popředí spíše faktory hmotné povahy.
4. **Funkce socializačně-výchovná**- funkce spočívá v opravdovém zájmu o dítě a o jeho kvalitní péči. Dále spočívá v jeho výchově, v jeho přijetí jaké je, v porozumění jeho potřebám a požadavkům, v rozvíjení jeho schopností a síly. Vždy by měla prosazovat nejlepší zájem dítěte, ochraňovat ho před nepříznivými situacemi a učit ho, aby bylo samo schopno je překonávat a čelit jim (Dunovský 1999, s. 92-93).

## **VÝZNAM RODINY PRO DÍTĚ**

Rodina má pro dítě nezastupitelný význam. Dítě se rodí do rodiny, dostává od svých rodičů genetickou výbavu. Rodiče mají vliv na celkový rozvoj osobnosti dítěte ve všech oblastech. Dítě si vytváří svůj vlastní vnitřní obraz díky bezprostřednímu kontaktu s prostředím. Rodina určuje sociální status dítěte, je rozhodující pokud jde o jeho sociální prestiž a sebeuvědomování.

Dítě si prostřednictvím rodiny uvědomuje své místo a roli ve společnosti. V rodině si dítě osvojuje vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou důležité pro jeho orientaci ve společnosti a také v interpersonálních vztazích, poznává sociální a kulturní hodnoty a normy a vytváří si jejich hierarchii. Z toho všeho dítě bude v budoucnu vycházet, až si bude jednou zakládat svou vlastní rodinu (Dunovský 1999, s. 99).

## **PORUCHY RODINY VE VZTAHU K DÍTĚTI**

*„Poruchou rodiny se rozumí taková situace, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti. Selhání jednoho nebo více členů rodiny, jež se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních rodinných funkcí (Dunovský 1999, s. 101).“*

## Rodinné poruchy ve vztahu k dítěti

<i>Péče o dítě</i>	<i>Důvod poruchy</i>	<i>Charakter důvodu</i>	<i>Místo vzniku poruchy</i>	<i>Vyvolávající jev poruchy</i>	<i>Hlavní mechanismus poruchy</i>	<i>Zájem o dítě</i>
<i>Dostatečná</i>	Rodiče nemohou o dítě pečovat	Objektivní	Příroda	Přírodní katastrofy, devastace prostředí	Likvidaci či neexistence základních životních podmínek	+
			Společnost	Válka, hladomor, nezaměstnanost, epidemie	Demoralizace, hmotný nedostatek spojený s nedostatkem výchovných podnětů	
			Rodina Jedinec	Rozpad rodiny z nezaviněných příčin, velký počet dětí, úmrtí, invalidita, nemoc		
<i>Nedostatečná</i>	Rodiče nedovedou o dítě pečovat	Objektivní a subjektivní	Rodina Jedinec	Nezralost, neschopnost přijmout společenské normy, neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi	Dostatečné nebo nedostatečné podmínky pro socializaci dětí	+ -
<i>Žádná</i>	Rodiče nechtějí o dítě pečovat	Subjektivní	Jedinec	Disharmonická osobnost, psychopatie, maladaptace	Problematické, až zcela nedostatečné, či žádné podmínky pro socializaci dětí	-

(Dunovský 1999, s. 103)

## **Tři přístupy u poruch rodiny:**

1. *Etiopatogenetický přístup* - definuje příčiny poruch, dobu a místo vzniku, způsob i působení poruchy.
2. *Symptomatický přístup* - popisuje a hodnotí stupeň a charakter poruchy rodiny a jejího vlivu na členy rodiny.
3. *Terapeutický přístup* - hodnotí potřebu a spotřebu společenské aktivity jakékoliv povahy k překonání poruchy rodiny. Chybou zde je, že nutí veškeré aktivity vycházet ze služeb, nikoli z potřeb a požadavků rodiny a členů rodiny (Dunovský 1999, s. 101-102).

### **1.1 Práva a povinnosti rodičů a dětí**

Rodiče a děti mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti. Povinnosti a práva rodičů vůči dítěti vznikají narozením dítěte a zanikají jeho zletilostí. Dítě je povinno dbát rodičů, dokud dítě není svéprávné, mají rodiče právo usměrňovat dítě výchovnými opatřeními. Dítě je povinno se podřídit opatřením (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 53).

### **RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST**

*„Rodičovská odpovědnost zahrnuje práva a povinnosti rodičů, která spočívají v péči o dítě, zejména v péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citová, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 53).“*

Náleží oběma rodičům stejně, ale může se stát, že by jeden z rodičů byl zbaven rodičovské odpovědnosti, potom by měl rodičovskou odpovědnost k dítěti jen jeden rodič.

Jde-li o nezletilého rodiče je jeho rodičovská odpovědnost pozastavena až do doby dokud nenabude plné svéprávnosti. Výkon povinnosti a práva péče o dítě pozastaven není, ale soud může taky pozastavit výkon, než nabude rodič plné svéprávnosti. *„Pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti nemá vliv na plnění vyživovací povinnosti k dítěti.“*

Jestliže rodič nevykonává svou rodičovskou odpovědnost řádně a týká se to zájmu dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí. Zneužívá-li nebo zanedbává rodič svou rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, soud jej zbaví rodičovské odpovědnosti (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 53-54).

## **PÉČE O DÍTĚ A JEHO OCHRANA**

Rodičovská odpovědnost vůči dítěti se vykonává způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rodiče rozhodují o vzdělání nebo zaměstnání dítěte, ale musí brát v potaz jeho názor, schopnosti a nadání. Rodiče mají rozhodovací úlohu ve výchově dítěte, měli by být všestranným příkladem pro dítě, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině. Co se týče výchovných prostředků, musí být přiměřené okolnostem a nesmí ohrožovat rozvoj dítěte ani jeho zdraví (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 55).

## **ZASTOUPENÍ DÍTĚTE**

Rodiče mají právo a povinnost zastupovat dítě v právních jednáních, ke kterým ještě dítě není způsobilé. Jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmu mezi rodičem a dítětem, soud jmenuje dítěti opatrovníka, který za něho bude jednat. Nejsou-li rodiče schopni se domluvit, který za dítě bude jednat, určí to soud.

Pokud se jednání netýká osobního stavu dítěte, může rodič uzavřít smlouvu o zastoupení osobou s odbornými znalostmi. Kdyby došlo k popření otcovství, právní jednání učiněná otcem jako zástupcem dítěte zůstávají nedotčená (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 55).

## **VYŽIVOVACÍ POVINNOST**

Vzájemnou vyživovací povinnost mají předci i potomci. Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti je důležitější než vyživovací povinnost k prarodičům a dalším předkům. Nezletilé a nesvéprávné dítě má právo na výživné, i když má vlastní majetek, ale jeho zisk z majetku a příjmu nestačí na výživu.

Životní úroveň dítěte má být shodná s životní úrovní rodičů, totéž platí i naopak. Výživné se dává v pravidelných dávkách a to měsíc dopředu. Výživné pro dítě se může přiznat i za dobu tří let zpětně ode dne zahájení řízení (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 56).



## 2 Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

*„Zákonem o sociálně právní-ochraně dětí č. 359/1999 Sb. se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015)“.*

Sociálně-právní ochrana se poskytuje dětem s trvalým pobytem na území ČR nebo se jedná o dítě, kterému je z nějakých zvláštních důvodů povolen trvalý pobyt na území ČR. Také se může jednat o dítě, které podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území ČR nebo je azylantem.

Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo, Úřad práce České republiky - krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.

*„Hlavním cílem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015)“.*

Sociálně-právní ochrana dětí se zejména zaměřuje na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, nebo neplní či zneužívají práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti. Tato ochrana se zaměřuje také na děti svěřené do péče jiné osoby, dále pak na děti, které vedou špatný život, opakovaně utíkají od rodičů, popřípadě na nich byl spáchán trestný čin. Sociálně-právní ochrana dětí se týká také těch, které jsou opakovaně umisťovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči, které jsou ohrožovány násilím nebo těch, které žádají o udělení mezinárodní ochrany.

Dítě má právo požádat orgány sociálně-právní ochrany a zařízení sociálně-právní ochrany o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo pro účely sociálně-právní ochrany tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. Vyjádření dítěte se při projednávání všech záležitostí týkajících se jeho osoby věnuje náležitá pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti. Při své činnosti bere orgán sociálně-právní ochrany v úvahu přání a pocity dítěte s přihlédnutím k jeho věku a vývoji tak, aby nedošlo k ohrožení nebo narušení jeho citového a psychického vývoje.

Rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně-právní ochrany, který je podle zvláštních právních předpisů povinen tuto pomoc poskytnout (Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015).

### 3 Sanace rodiny

Z knihy Sanace rodiny autorka zjistila, že před rokem 1989 se převážně sociální práce s rodinou týkala jen jedné instituce. V minulosti sociální pracovníci neuměli tolik pracovat s rodinou, když přišli na nějaké problémy v rodině, řešilo se to tak, že dítě rovnou umístili do ústavní výchovy. Říkalo se, že nejlepším pečovatelem o děti v obtížné situaci je stát a ten je skrze své instituce dokáže nejlépe ochránit před jejich rodiči.

Dnes už je práce s rodinami a hlavně s ohroženými dětmi více rozšířená díky tomu, že s ohroženými častěji přicházejí sociální pracovníci do kontaktu ať už sami, nebo přes třetí osobu. Této problematice se věnuje i více odborníku než v minulosti.

*„Sanace rodiny jsou postupy podporující fungování rodiny, které jsou opakem postupů vyčleňujících některého člena rodiny kvůli tomu, že někoho ohrožuje, případně kvůli tomu, že je sám někým z rodiny ohrožen (Bechyňová 2008, s. 17).“*

Sanace rodiny je vlastně soubor opatření sociálně-právní ochrany dětí, sociálních služeb a dalších opatření a programů. Tato opatření se ukládají rodičům dítěte nebo dítěti, které je ohroženo v sociálním, biologickém a psychickém vývoji.

Cílem sanace rodiny je předcházet, zmírnit nebo eliminovat (vyloučit) příčiny ohrožení dítěte a poskytnout rodičům a dítěti podporu a pomoc k zachování rodiny. Snaží se předcházet možnostem odebrání dítěte z rodiny, realizovat kontakt dítěte s rodinou v průběhu umístění mimo rodinu a poté se snaží o bezpečný návrat dítěte do rodiny (Bechyňová 2008, s. 17-18).

#### **ZÁKLADNÍ ZNAKY SANACE RODINY**

Sanace rodiny je sestavena z multidisciplinárního týmu, který má jasného koordinátora. Vždy musí být jedním členem pracovník sociálně-právní ochrany dětí, dále pak pracovník centra sanace rodiny, pracovník zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo pro děti vyžadující okamžitou pomoc a další pracovníci spolupracující s rodinou nebo dítětem.

Tým vždy pracuje podle předem stanovených pravidel a tato pravidla jsou známá i rodině a všichni zúčastnění s nimi souhlasí a dodržují je. Rodiče a děti vědí, že jsou zařazeni do programu sanace rodiny a podílejí se na sestavení sanačního plánu a souhlasí s ním (Bechyňová 2008, s. 19).

## **SANAČNÍ PLÁN OBSAHUJE**

- cílový stav situace rodiny,
- časový úsek pro naplnění cílového stavu,
- minimální časový úsek, po kterém bude efektivita dílčích sanačních kroků, vyhodnocována,
- znaky, podle kterých bude efektivita hodnocena (Bechyňová 2008, s. 19-20).

## 4 Náhradní rodinná péče

V novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., který nabyl účinnosti od 1. 1. 2014, se uvádí rodinné právo, ve kterém je obsažena hlava III., v níž je uvedeno poručenství a jiné formy péče o dítě. Spadá do ní poručenství, opatrovnictví dítěte, svěřeni dítěte do péče jiné osoby, pěstounství, ústavní péče a v neposlední řadě osvojení, kterým se bude autorka zabývat v další části své práce (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 50-59).

Z knihy Náhradní rodinná péče se autorka dozvěděla, že první zmínky o náhradní rodinné péči se objevovaly už v roce 335 v Konstantinopoli. Dříve se touto problematikou zabývali spíše v zahraničí, u nás se datují první zmínky v roce 1784. V těchto dobách ještě neexistovaly rozšířené formy náhradní rodinné péče, spíše jen ústavní péče, tzv. útulky pro opuštěné děti. Co se týče adopce, tak ta se praktikovala spíše jen ve vyšších kruzích, a to především jen pro zajištění rodového jména a majetku (Matějček 1999, s. 15-16).

### 4.1 Poručenství

Není-li žádný z rodičů, který by vykonával vůči svému dítěti rodičovskou odpovědnost, soud určí dítěti poručníka. Poručník má všechna práva a povinnosti k dítěti jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Nejprve je poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí a posléze, kdy soud jmenuje dítěti poručníka, přecházejí všechna práva a povinnosti na poručníka dítěte určeného soudem. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je veřejným poručníkem i do doby než se poručník ujme funkce.

Poručníkem se stane osoba, kterou označili rodiče. Jestliže tato osoba odmítne poručenství, jmenuje soud poručníkem osobu příbuznou nebo blízkou dítěti nebo jeho rodině. Kdyby i tyto osoby odmítly poručenství, jmenuje soud osobu jinou tomu vhodnou, ale samozřejmě to musí být v zájmu dítěte. Poručníkem se může stát jen taková osoba, která je plně svéprávná a způsobem svého života zaručuje, že se dokáže o dítě postarat. Před jmenováním tyto okolnosti soud zjistí. Mohou být jmenovány i dvě osoby, popřípadě manželé.

Poručník odpovídá za řádné plnění své funkce a soud ho může kdykoli při své funkci přijít zkontrolovat. Soud poručníka zproští funkce, pokud pro ni není způsobilý, nebo o to sám požádá z důležitých důvodů. Poručníkovi, který pečuje o dítě osobně, náleží hmotné zabezpečení jako pěstounovi (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 56-57).

## **4.2 Opatrovnictví**

Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmu dítěte s jinou osobou, nehájí-li zákonný zástupce zájmy dítěte, nebo pokud je to v zájmu dítěte zapotřebí. V rozhodnutí se uvádí, proč byl opatrovník zvolen, zda a jak je omezena doba, po níž má funkci vykonávat, jeho práva a povinnosti i ve vztahu k dalším osobám, zda potřebuje k některým právním jednáním souhlas, zda má právo na náhradu za některé náklady a právo na odměnu.

Ještě než opatrovník nastoupí svou funkci, zjistí se, jestli je to v zájmu dítěte, stanovisko rodičů popřípadě poručníka a stanovisko dalších osob. Soud zproští opatrovníka své funkce tehdy, není-li již potřeba setrvávat ve funkci (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 57).

## **OPATROVNÍK PRO SPRÁVU JMĚNÍ DÍTĚTE**

Soud v rozhodnutí o jmenování opatrovníkem pro správu jmění dítěte vymezí rozsah jmění, které bude opatrovník spravovat. Opatrovník musí postupovat ve své funkci jako správný hospodář a nesmí postupovat nepřiměřená rizika (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 58).

## **4.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby**

Tak jako u všech předchozích forem péče, i zde jsou na prvním místě zájmy dítěte. Svěření do péče jiné osoby nastane tehdy, pokud se o dítě nemohou starat rodiče ani poručník. Svěření dítěte do péče jiné osoby má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově.

Pečující osoba musí o dítě řádně pečovat, mít trvalé bydliště na území ČR a se svěřením dítěte do jeho péče musí souhlasit. Ujme-li se dítěte osoba příbuzná nebo blízká, dá soud ve svěření přednost jí před jinou osobou. Práva a povinnosti určuje soud, jinak se přiměřeně používají ustanovení o pěstounství (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 58).

#### **4.4 Hostitelská péče**

Termín hostitelská péče není uveden v rodinném právu. Vlivu deprivace z dlouhodobého pobytu v ústavu lze alespoň částečně zamezit tím, že dítěti umožníme některé víkendy, svátky a prázdniny strávit na návštěvě v některé z rodin zájemců, kteří projeví zájem touto formou dítěti pomáhat, to je význam hostitelské péče.

O umožnění návštěv u rodičů, prarodičů, sourozenců, ale i u jiných fyzických osob nerozhoduje soud, ale ředitel příslušného ústavního soudu, ve kterém je dítě umístěno. Vedení ústavu je vždy povinno projednat toto rozhodnutí s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Bez vyjádření sociálních pracovníků úřadu nelze dítěti takový pobyt mimo zařízení umožnit (Zezulová 2012, s. 172-174).

#### **4.5 Pěstounství**

Pěstounská péče má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. Soud může svěřit dítě do pěstounské péče i na přechodnou dobu. O pěstounské péči může soud rozhodnout na dobu, po kterou trvá překážka bránící rodičům v osobní péči o dítě.

Rodič může požadovat dítě zpět do své péče a soud tomu vyhová, pokud je to v souladu se zájmy dítěte. Rodiče mají vůči dítěti práva a povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které soud stanoví pěstounovi. Mají právo se pravidelně a osobně stýkat s dítětem a mají právo na informace o dítěti, ale soud může rozhodnout i jinak.

Pěstoun je povinen a oprávněn o dítě osobně pečovat. Vykonává přiměřené povinnosti a práva rodičů. Je povinen a oprávněn rozhodovat jen o běžných záležitostech dítěte. Má povinnost informovat rodiče o dítěti, udržovat, prohlubovat a rozvíjet sounáležitost dítěte s jeho rodiči a dalšími příbuznými, umožnit styk rodičů s dítětem. Dítě podle svých možností a schopností pomáhá pěstounovi v domácnosti, pokud má vlastní příjem, přispívá na úhradu společných potřeb rodiny.

Jestliže nastane nějaký problém, ať už je to z jakékoli strany, může pěstoun, rodič nebo dítě navrhnout soudu změnu práv a povinností, zrušení pěstounské péče nebo jiné rozhodnutí. Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabytím plné svéprávnosti dítěte (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 58-59).

#### **4.6 Ústavní výchova**

Nastanou-li závažné důvody, které jsou v rozporu se zájmem dítěte, je nějak omezen, ohrožen a podobně, může soud jako nezbytné opatření nařídit ústavní výchovu. Soud vždy nejprve zjišťuje možnosti svěřeni dítěte do péče jiné osoby. V případě, kdy se rodiče nemohou o dítě ze závažných důvodů postarat, svěří soud dítě do zařízení pro okamžitou pomoc dětem na dobu nejdéle 6 měsíců. Soud v rozhodnutí označí zařízení, do kterého bude dítě umístěno, přitom přihlédne k zájmům dítěte a k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud trvá na tom, aby bylo dítě umístěno co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých.

Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let, ale může se její doba prodloužit, jestliže tomu okolnosti stále nasvědčují. Prodlužovat se dá opakovaně, vždy však na dobu tří let. Dítě zůstává nadále v ústavní výchově, i když už uběhla doba a o prodloužení se jedná. Pominou-li všechny okolnosti, kvůli kterým bylo dítě svěřeno do ústavní výchovy, soud ihned nařízení zruší a dítě je buď vráceno rodičům, nebo svěřeno do jiné formy péče (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 59).



## 5 Osvojení

„*Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.*“ Předpokladem pro osvojení by měl být takový vztah, rozumí se mezi osvojitelem a osvojencem, jako je mezi rodičem a jeho dítětem, nebo alespoň jakési základy takového vztahu (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 50).

### 5.1 Historie osvojení

Formu zákona nabylo osvojení nejdříve ve starém Římě. V době republiky se adopce prakticovala ve vyšších společenských kruzích, především k zajištění kontinuity rodového jména a majetku.

Do konce 18. století se zřizovaly nalezince a útulků pro opuštěné děti. Formálně adoptuje jen šlechta, bohatí bezdětní manželé hledí svému rodu zajistit adopcí kontinuitu jména a majetku nebo hledají náhradu za vlastní zemřelé dítě. Často se lidé ujímají dětí z důvodu levné pracovní síly. Nalezince byly trvalou zásobárnou dětí pro adopci, později i pro pěstounskou péči. Zakladatelem byl Vincent de Paul v Paříži roku 1638.

V době osvícenství (19. století) vznikl 1. vídeňský nalezinec v roce 1784. Pražský nalezinec vznikl v roce 1789 pod patronací císaře Josefa II. Začaly vznikat sirotčince, což byla pokročilejší forma ústavní péče než nalezince. V Praze měl nalezinec i funkci dnešního DD

V období 1. republiky se výchova dětí „demokratizuje“, rozvíjí se věda o dítěti, tzv. pedologie, kterou založil Cyril Stejskal. Po 2. světové válce se potlačovala rodinná výchovy a začala se prosazovat kolektivní výchova.

V roce 1963 byl přijat nový zákon o rodině, který byl účinný od 1. dubna 1964 do 31. prosince 2013. Nezrušitelně mohli osvojit nezletilé dítě starší jednoho roku jen manželé. Nově vznikal vztah osvojence k příbuzným osvojitele i v případě zrušitelného osvojení. Nově byla zavedena tříměsíční předadopční péče. Novelizací v roce 1982 byla zavedena pro výjimečné případy i možnost osvojení osamělou osobou.

Novela z roku 1998 a zvláštní zákon založily postavení orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který získal pravomoc rozhodovat o umístění dítěte z ústavní péče do péče budoucích osvojitelů. Novelou z roku 2006 pak byli do matriky zapisováni osvojitelé v případech zrušitelného i nezrušitelného osvojení. Od 1. ledna 2014 upravuje osvojení zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v § 794 až 854 (Matějček 1999, s. 17-19).

## **5.2 Osvojení nezletilého**

Jestliže se jedná o osvojení nezletilého, musí to být v souladu s jeho zájmy. O osvojení rozhoduje soud na návrh osoby, která chce dítě osvojit. Pokud se jedná o osvojení z ciziny nebo naopak do ciziny, musí návrhovatel osvojení připojit k žádosti o osvojení rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci o souhlasu s osvojením (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 50).

## **5.3 Osvojení zletilého**

*„Zletilého lze osvojit, není-li to v rozporu s dobrými mravy.“* Též lze osvojit zletilého, jestliže pokrevní sourozenec školní byl osvojen stejným osvojitelem, pokud v době podání návrhu na osvojení byl osvojenec ještě nezletilý, pokud osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastní dítě ještě v době, kdy byl nezletilý, nebo když hodlá osvojitel osvojit dítě svého manžela (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 50).

## **SPOLEČNÁ USTANOVENÍ PRO OSVOJENÍ ZLETILÉHO**

Pokud není osvojovaný plně svéprávný, jedná za něho zákonný zástupce nebo opatrovník, kterého určí soud. Osvojení nemá vliv na příjmení zletilého. Je tu ještě možnost, pokud s tím osvojitel souhlasí, že by mohl osvojenec nosit i příjmení osvojitele (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 51).

## **5.4 Souhlas s osvojením**

O osvojení nemůže být rozhodnuto bez souhlasu dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 51).

## **SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM**

Jestliže dítě dosáhlo věku alespoň 12 let, je třeba vždy jeho osobního souhlasu, ale pokud by to bylo v rozporu s jeho zájmy nebo dítě není schopno posoudit důsledky souhlasu, tak se tomu nepřihlíží. Dříve, než něco takového začne, soud řádně poučí dítě o důsledcích, účelu a obsahu souhlasu s osvojením (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 51-52).

Pokud tomu tak není jako v předchozím paragrafu, dá jeho jménem souhlas s osvojením jeho opatrovník. Soud jmenuje zpravidla opatrovníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Těž vše musí být v souhlasu se zájmy dítěte. *„Osvojované dítě může svůj souhlas s osvojením odvolat až do rozhodnutí o osvojení (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 52).“*

## **SOUHLAS RODIČŮ**

*„K osvojení je třeba souhlasu rodičů osvojovaného dítěte.“* Souhlas dává rodič osobním prohlášením, které musí splňovat obecné náležitosti právního jednání. Stejně jako tomu bylo u souhlasu dítěte, soud poučí i rodiče o podstatě a důsledcích souhlasu.

*„Souhlasu rodiče k osvojení jeho dítěte je třeba i tehdy, nenabyli-li plné svéprávnosti. Rodič, který ještě nedosáhl věku šestnácti let, nemůže dát souhlas k osvojení.“* Co se týká samotného souhlasu matky osvojovaného dítěte, může dát souhlas nejdříve 6 týdnů po narození a otec může dát souhlas i před uplynutím této doby.

*„Souhlas k osvojení pozbude účinnosti vždy, nedojde-li k osvojení do šesti let ode dne, kdy byl souhlas dán.“* Souhlasu rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič byl zbaven rodičovské odpovědnosti, není schopen projevit svou vůli, zdržuje se na neznámém místě či nemá o dítě zájem. Nezájem je zjevný, trvá-li alespoň 3 měsíce. Pokud se jedná o předešlé skutečnosti u obou rodičů, vyžaduje se souhlas poručníka nebo opatrovníka, kterého jmenuje soud (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 52).

## 5.5 Předadopční péče

Se souhlasem je možné předat osvojované dítě do péče ihned poté, kdy oba rodiče dali k osvojení souhlas. Jestliže rodiče souhlasí, je možné předat dítě do péče budoucímu osvojiteli i dříve, pokud to zdravotní stav dovolí. Rodiče jsou povinni o předání informovat orgán sociálně-právní ochrany dětí. O předání dítěte do péče podle předchozího paragrafu rozhodne soud.

Po uplynutí 3 měsíců, kdy byl dán souhlas k osvojení, se pozastavuje výkon práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti. Soud nejprve provede šetření ohledně vzájemné vhodnosti dítěte a osvojitele a až poté předá dítě do péče osvojitele (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 53).

## 5.6 Rozhodnutí o osvojení

Rozhodnutí přijetí dítěte do vlastní péče by měla předcházet dlouhodobější a zodpovědná úvaha o vyzrálosti pro rodičovskou roli. Jde hlavně o vlastní vnitřní vyrovnání se s faktem neplodnosti. Toto vyjasnění je podstatné pro budoucí rozhodnutí o přijetí cizího dítěte.

Test *Pověz mi zrcadlo* - je označení pro následující otázky, které lze použít při rozhovoru se zájemci o přijetí dítěte do náhradní rodinné péče. Navíc slouží i uchazečům samotným, aby zjistili, zda pro roli náhradních rodičů mají patřičné předpoklady. Test se skládá z 21 otázek, na které se odpovídá ANO nebo NE.

1. *Jsem si jist, že chci mít dítě v náhradní rodinné péči (dále jen NRP).*
2. *Mám základní právní informace o tom, co znamená ta forma NRP, o kterou usiluji.*
3. *Hodlám dítěti věnovat většinu svého času.*
4. *Nemám pro příštích několik let jiný časově mimořádně náročný životní cíl, který mě hodně láká.*
5. *Jsem fit – cítím se fyzicky i psychicky schopeni postarat se o dítě spíše několik let po jeho zletilosti než pouze do 18 let.*
6. *Přijmout dítě do NRP je mé vlastní rozhodnutí. Není to jen snaha vyhovět a maskovat osobní nechuť k takovému kroku.*
7. *Mám na to patřičné zázemí. Tj. mám s dítětem kde bydlet, mám materiální podmínky včetně alespoň malé finanční rezervy.*

8. *Nelpím na svém dosavadním životním stylu, na zaběhlém pořádku doma, snesu určitou míru nepořádku.*
9. *V mém okolí není nikdo, na kom mi skutečně hodně záleží a kdo by mému rozhodnutí zároveň nepřál.*
10. *Zcela jednoznačně souhlasím s výrokem: „Není podstatné, jaké bude mít dítě vzdělání. Podstatné je, aby z něho vyrostl dobrý člověk.“*
11. *Udělám vše proto, aby z něho vyrostl dobrý člověk, ale snesu i zklamání. Můj život neskončí, pokud tomu tak nebude.*
12. *Jsem si jednoznačně jist, že svou touhu po dítěti nemohu upokojit jinak než rodičovstvím nebo pěstounstvím.*
13. *Nesouhlasím s výroky typu: „Škoda každé rány, která padne vedle“, „Metla vyhánila děti z pekla.“ Dítě si musí pochvalu a samozřejmě i lásku rodičů zasloužit.*
14. *V mém trestním rejstříku není záznam o trestu za čin, který ohrožuje děti.*
15. *Prokazatelně nemám žádné sociální problémy spojené s konzumací drog včetně alkoholu.*
16. *Nejsem pedofil.*
17. *Není něco nebo někdo, kdo by nám s dítětem mohl výrazněji škodit.*
18. *Jsem dítěti schopen říci, že některé děti se nenarodí svým tatínkům a maminkám, ale to vůbec nemění nic na tom, že se mají moc rádi.*
19. *Je mi jasné, proč je předchozí výrok vhodný a z hlediska omezení rizik ohrožujících harmonický rozvoj dítěte důležitý. Zároveň mi je jasné, jak velký je rozdíl mezi předchozí citací a výrokem: „Nejsme tvoji rodiče“.*
20. *Na dítě se těším.*
21. *Přes všechno předchozí si již nyní umím představit budoucí hodnotný a naplněný život i bez dítěte. Jsem přesvědčen, že dnem, kdy se mohu dozvědět, že zřejmě napeřád zůstanu bez dětí, se mi život nezhroutí (Gabriel, Novák 2008, s. 71-74).*

## 5.7 Podání žádosti

Předpokládáme, že si žadatelé (každý sám pro sebe i jako partnerská dvojice) vyjasnili, co by pro jejich život znamenalo přijetí opuštěného dítěte a jsou-li opravdu rozhodnuti řešit svou neplodnost touto cestou a tím pádem si podají žádost o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Je třeba se obrátit na příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, ve větších městech na magistrát, konkrétně na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Zde se jim bude věnovat sociální pracovnice, která má agendu náhradní rodinné péče na starosti. Ta by měla žadatele provázet celým procesem zprostředkování, tj. až do doby soudního rozhodnutí o osvojení dítěte.

Sociální pracovnice se žadateli provede úvodní seznamovací a informační pohovor a jejich motivaci a o představách o dítěti. Předá jim formuláře pro vyřízení žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče, které se po vyplnění stanou základem jejich spisové dokumentace (Gabriel, Novák 2008, s. 74-78).

### **Co vše je potřeba k žádosti dodat:**

- doklad o státním občanství nebo povolení k dlouhodobému, či trvalému pobytu,
- fotografie obou žadatelů,
- zpráva o zdravotním stavu,
- potvrzení o stálém příjmu od zaměstnavatele, pokud možno i jeho posudek,
- zpráva o sociálních poměrech,
- opis rejstříku trestů,
- písemný souhlas s absolvováním přípravy na přijetí dítěte,
- stanovisko (posudek) obecního úřadu (Gabriel, Novák 2008, s. 79).

## 5.8 Příprava a posouzení krajským úřadem

Krajský úřad provede posouzení zdravotního stavu žadatelů posudkovým lékařem a zajistí jim absolvování přípravy na přijetí dítěte. Po jejím ukončení bude následovat psychologické vyšetření. Účelem tohoto vyšetření je posouzení vhodnosti žadatelů a také jejich předpokladů k přijetí dětí se specifickými potřebami. Takto je to po novelizaci zákona o sociálně-právní ochraně dětí, dříve to bylo vše naopak.

Poskytování informací v rámci přípravy by mělo probíhat srozumitelnou a přístupnou formou. V programu by neměly chybět ani interaktivní bloky, kdy se žadatelé aktivně sami zapojují se svými názory, postoji a myšlenkami. Jako nejvhodnější účel se jeví částečně strukturované diskuze vedené odborným pracovníkem. Potom všem vyřizování nastává čekání na nabídku dítěte.

Toto období je pro žadatele velice těžké, působící jak na jejich city, tak i na psychiku (Gabriel, Novák 2008, s. 79-84).

## **5.9 Kontakt s dítětem a jeho převzetí do péče**

Jakmile se poradní sbor usnese (komise odborníků v rámci krajského úřadu) na pořadí žadatelů dle vhodnosti se stát konkrétnímu dítěti osvojiteli, je v následujících dnech kontaktována sociální pracovnice, která s žadatelem spolupracuje. Pracovnice žadatele vyzve, aby se dostavili na příslušný krajský úřad, kde budou seznámeni se všemi důležitými informacemi týkající se dítěte a bude jim umožněno vidět dítě na fotografiích.

Pakliže se žadatelé dle zvážení všech informací rozhodnou dítě navštívit, dostanou na krajském úřadě písemný souhlas, tzv. „*oznámení o vhodnosti*“, na jehož základě jim potom příslušné dětské zařízení umožní se s dítětem osobně seznámit.

Co se týče potřebné délky seznamování se s dítětem před jeho převzetím z ústavu, ta se odvíjí především od tempa a kvality jeho vzájemného sblížení se žadatelem. Obecně platí, že i délka seznamování se odvíjí dle věku dítěte.

Ode dne, kdy žadatelé dostanou „*oznámení o vhodnosti*“ mají 30 dní na to, aby si podali žádost, tzn. „*předadopční*“ péči. Tato zkušební doba musí ze zákona trvat minimálně 3 měsíce, soud může rozhodnout o svěřeni do péče až po uplynutí této doby.

Na soudní rozhodnutí se čeká velmi dlouho, ale pokud se žadatelé rozhodnou podat návrh na soud, dítě zůstává i po uplynutí 3 měsíční doby v jejich péči. Soud si vyžádá zprávu od sociálního pracovníka příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který rodinu s dítětem ve zkušební péči pravidelně navštěvuje, a zprávu psychologa. Soudním rozhodnutím o svěřeni dítěte do osvojení celý proces zprostředkování končí (Gabriel, Novák 2008, s. 93-97).

## **5.10 Zrušení osvojení**

Soud osvojení na návrh osvojitele nebo osvojence může zrušit, pokud k tomu jsou pádné důvody. Zrušením osvojení zaniká vztah vzniklý osvojením a vše s ním spojené a obnovuje se předchozí příbuzenský vztah. Osvojenci se vrátí po zrušení osvojení zpět jeho staré příjmení, ale může prohlásit, že si stávající příjmení ponechá (Nový občanský zákoník pro každého 2014, s. 53).



## 6 Adoptované dítě

Po období čekání, které je většinou delší, než bychom čekali, nastane den, kdy si přivedeme dítě domů, do svého domu, kde o něj budeme pečovat se vší láskou. V tuto dobu nastane ten opravdový kolotoč života. Řeší se spousta věcí – úřední záležitosti, nastavení pravidel, sžívání s dítětem, vynořující se problémy, u větších dětí školní docházka, začlenění do kolektivu a mnoho dalších. Pro toto první období je ideální, když mohou být oba partneři doma. Pro sžívání dítěte s novou rodinou je vhodnou terapií videotrénink interakcí (Matějček 1999, s. 20).

### 6.1 První dny doma

Snažíme se zjistit všechny možné informace o tom, jak dítě žilo, než bylo svěřeno do naší péče. Ptáme se zejména těch lidí, kteří to budou opravdu vědět, jako je například sestřička v nemocnici, vychovatelka v dětském domově a další. Posléze, když rodiče zjistí, jak bylo dítě vychováváno nebo s ním zacházeno, nemusí s předchozí péčí být spokojeni, proto by chtěli dítěti dopřát vše, co mu bylo odepřeno.

Po příchodu do nové rodiny, by mělo být ještě pár dní všechno zachované tak, jak je na to dítě zvyklé. Postupem času mohou rodiče začít měnit výchovný přístup nebo dítě „rozmazlovat“, ale všechno to chce dělat postupně. Přílišná změna by dítě mohla šokovat. Mohlo by se zaleknout, odmítat zůstat v rodině, začít dělat potíže a mohlo by se také stát, že by se chtělo vrátit zpět do ústavní péče nebo jiné náhradní formy.

Pokud má dítě z předchozího žití nějaké věci, necháme mu je, aby se v novém domově nebálo. Buď se rozhodne sám je vyměnit za jiné, anebo si je nechá, rozhodně mu je nevyhazujeme nebo nezakazujeme.

Ať už si miminko, nebo dítě přivedeme domů, je zapotřebí ho seznamovat postupně a pomalu, zbytečně na dítě netlačit a nechrlit na něj hned první den všechny informace. I s příbuznými by se měl seznamovat postupně, a tak by to mělo být i se vším ostatním.

Po adaptaci bude dítě potřebovat prvních několik dní, týdnů, měsíců zvláštní péči, kterou je potřeba dodržovat. Je potřeba dávat dítěti najevo, jak ho máte rádi, podnikat s ním výlety, popřípadě i dovolené. Velký důraz se klade na dochvilnost rodičů, dítě vám tak důvěřuje a cítí jistotu a bezpečí.

Věnujeme dítěti co nejvíce času, ať už tráveného volnočasově, nebo přípravou do školy. Povídáme si s ním, čteme anebo vyprávíme mu pohádky. Je toho mnoho, co by zde autorka mohla ještě uvést, ve zkratce asi tolik: rodiče musí dávat dítěti najevo, že tu jsou jen pro něho za jakékoliv situace ve dne i v noci, že se nemusí bát na ně obrátit s jakoukoli prosbou, pomocí. Domov se mu stane domovem mnohem dříve, jestliže bude vše předvídatelné a neměnné a jestliže tu budeme pro něj (Matějček 1999, s. 20-24).

## **6.2 Fáze dítěte a rodiče**

V této kapitole autorka uvede některé fáze adaptace na nové prostředí. Adaptace je pro dítě opravdu obtížná. Nejprve uvede 3 fáze dítěte a dále 3 fáze rodiče (Zezulová 2012, s. 37).

### **1. FÁZE POZNÁVÁNÍ**

- v prvním období je dítě více, či méně nejisté,
- děti jsou v této fázi schopni odejít s kýmkoliv, kdo saturuje (uspokojuje) jejich potřeby.

### **2. FÁZE UVOLNĚNÍ**

- po době dítě vycítí, že tohle je jeho nový domov a začne testovat jeho stabilitu,
- zjišťuje kde je jeho teritorium, místo v rodině, jak pevné jsou hranice a další,
- tato fáze je náročná, protože některé děti byly zvyklé na tak špatné zacházení, že ničemu jinému nerozumějí,
- některé děti se mohou naopak chovat závisle ze strachu před dalším opuštěním.

### **3. FÁZE PŘIJETÍ**

- v poslední fázi jsou pozice vyjasněny, dítě ví, co může a má čekat,
- začínají se vytvářet specifické vazby, citové vazby mezi jednotlivými členy rodiny.

### **4. FÁZE NADŠENÍ**

- přichází bezprostředně po oznámení, že dítě bylo svěřeno do jejich péče,
- objevují se emoce, pocity štěstí spojené někdy i s pláčem.

### **5. FÁZE ROZČAROVÁNÍ**

- je reakcí na chování dítěte, které má také své adaptační fáze,
- rodiče začínají poznávat sami sebe ve zcela nových situacích.

### **6. FÁZE SMÍŘENÍ**

- po nějaké době se všechno ustálí,
- rodiče pochopí, že jejich dítě není dokonalé a ani oni nejsou dokonalými rodiči,
- obě strany se naučí poznávat navzájem bez iluzí,
- začíná se vytvářet vztah bezpodmínečného přijetí, že nic z toho, co se špatného stane, nemůže narušit vzájemnou lásku mezi jednotlivými členy rodiny,
- důležité je respektování skutečnosti, že čas, který jsme s naším dítětem neprožili, nelze jednoduše zmačkat a zahodit (Zezulová 2012, s. 37-42).

# EMPIRICKÁ ČÁST

## 7 Cíle a hypotézy

Cílem empirické části je zmapování a objasnění důležitých skutečností v případě náhradní rodinné péče, ke kterým chce autorka dojít ve svém výzkumu. Zaměřila se na běžnou populaci. Chtěla by zjistit, jak jsou lidé ochotní postarat se o cizí dítě a jestli vůbec v sobě mají tu sílu to učinit. Přitom se vlastně nemusí ani jednat o cizí dítě, ale mohlo by se jednat o dítě, které je součástí jejich rodiny, jen přišlo nějakým způsobem o své rodiče, nebo se jeho rodiče o něj nemohou starat.

### *Hypotéza č. 1:*

Zjistit, jestli vůbec běžná populace ví o náhradní rodinné péči?

### *Hypotéza č. 2:*

Co si pod pojmem náhradní rodinná péče respondenti představují?

### *Hypotéza č. 3:*

Pokud respondenti vědí o náhradní rodinné péči, uvažují o tom, že by si vzali dítě do náhradní rodinné péče, ať už se to týká jakékoli formy?

## 8 Metody sběru dat

Autorka si vybrala dotazníkové šetření složené z 20 otázek. Dotazník obsahuje otevřené i zavřené otázky na téma náhradní rodinná péče. V některých otázkách je i možné vícekrát odpovědět.

Tuto metodu si autorka vybrala proto, že ji připadala ke zvolenému tématu jako nejvhodnější řešení, jelikož byl dotazník určen pro běžnou laickou populaci.

Otázky byly zaměřeny na zjištění, jestli běžná populace má aspoň trochu ponětí o tom, co vlastně je náhradní rodinná péče, co pod ni v dnešní době spadá a jestli by byli ochotni se stát náhradními rodiči v jakékoli formě náhradní rodinné péče.

Z knihy Výzkumné metody v pedagogice autorka vyčetla, že dotazníkové šetření je způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Je zjištěno, že dotazník je nejfrekventovanější metodou sběru dat a je především určen pro hromadné získávání dat (Gavora 1996, str. 53).

## 9 Výzkumný vzorek

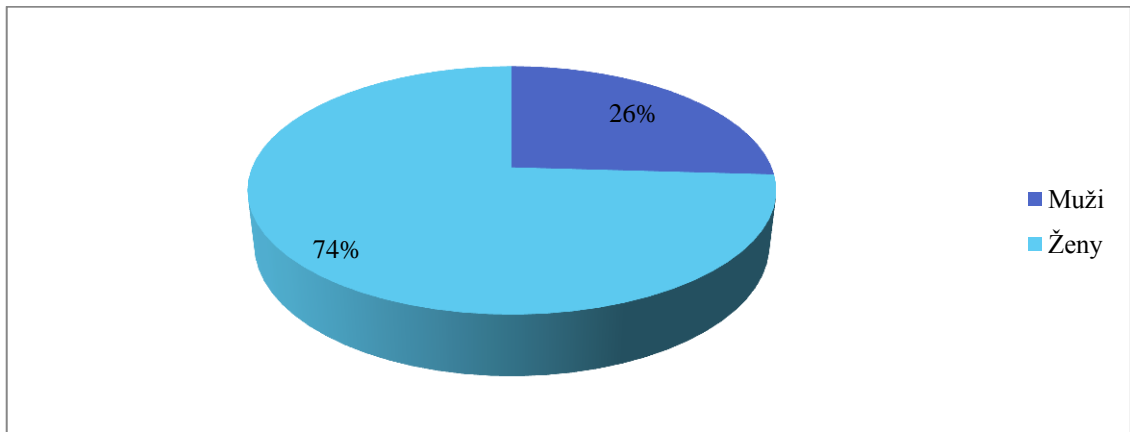
Výběr zvolila z běžné laické populace. Rozdala 27 dotazníků pro respondenty ve věku v rozmezí 20-50 let, jimiž byli muži i ženy.

Co se týče žen, byly více otevřené a přístupnější pro vyplnění dotazníků než muži. Autorka ale doufá, že do budoucna budou chtít i muži více spolupracovat na této problematice a budou otevřenější.

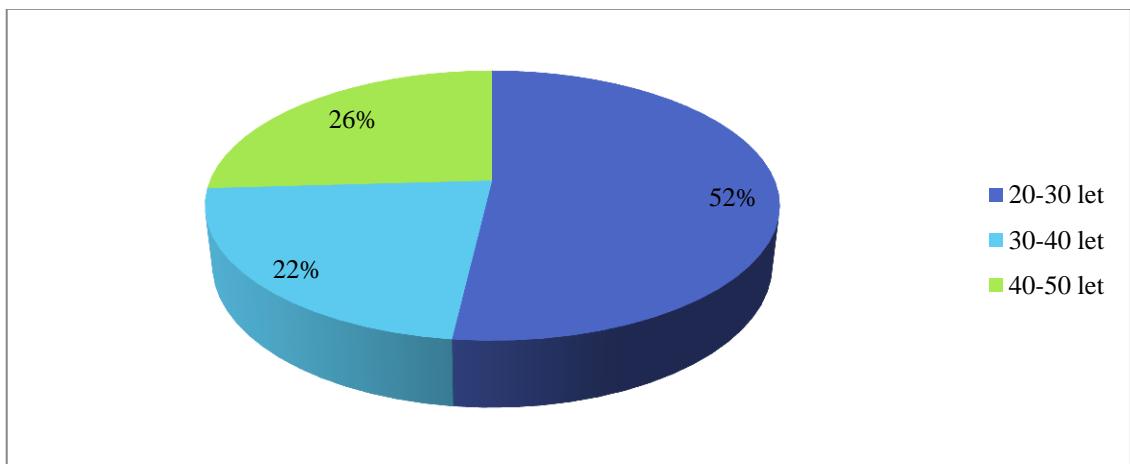
V další praktické části bude vše jasně vidět v grafech, např. kolik se zúčastnilo žen, kolik mužů a v jaké věkovém zastoupením. Dále pak budou v grafech uvedeny i další otázky, které byly součástí dotazníkového šetření. Na základě zjištěných skutečností bude moci autorka udělat shrnutí celé praktické části.

## 10 Výzkumná část

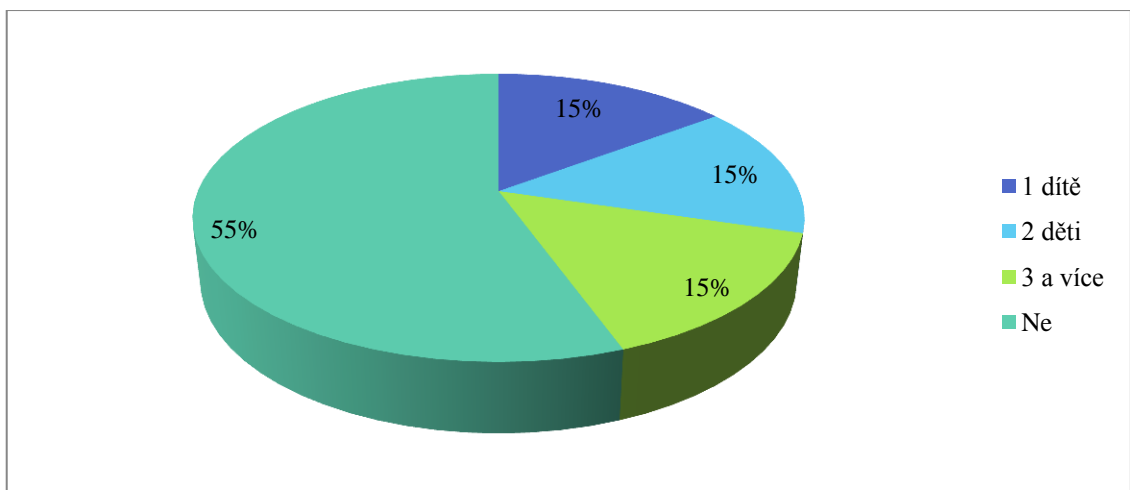
1 VAŠE POHLAVÍ?



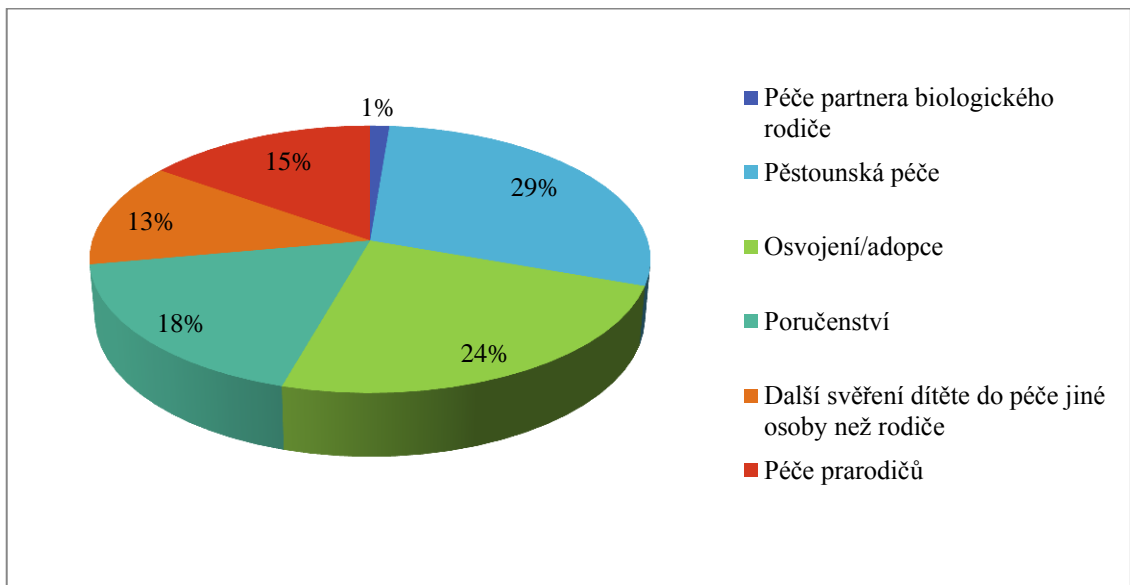
2 VÁŠ VĚK?



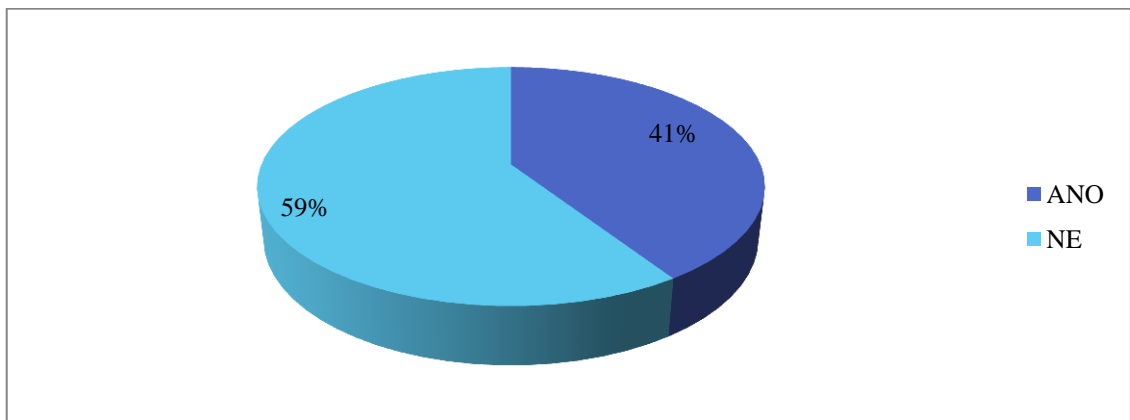
3 MÁTE DÍTĚ/DĚTI?



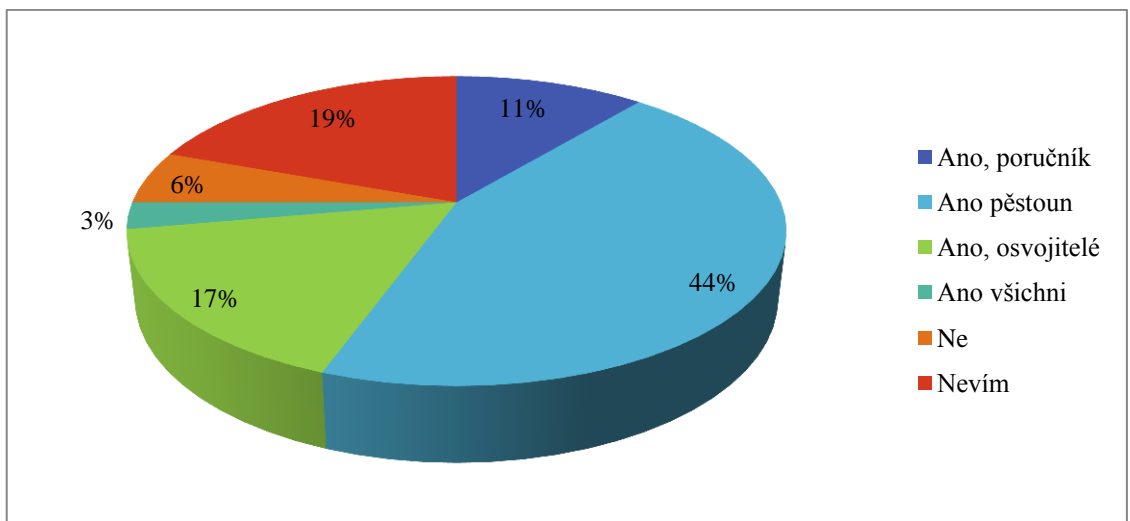
#### 4 CO PATŘÍ DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE?



#### 5 VÍTE, KDE SE ŽÁDÁ O NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI?

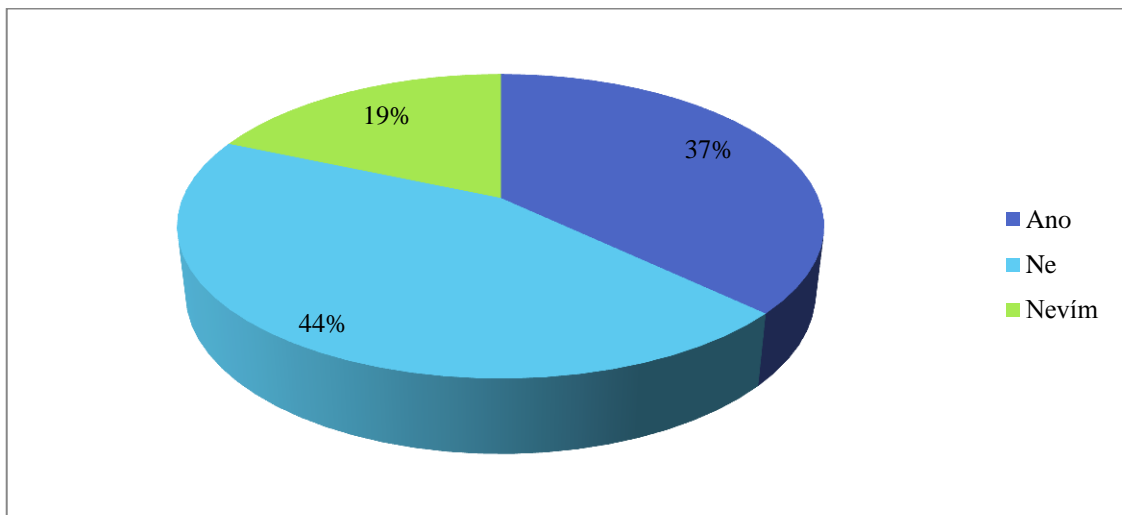


#### 6 DOSTÁVAJÍ LIDÉ, CO VYKONÁVAJÍ NÁHRADNÍ RODINNOU PÉČI ODMĚNU?

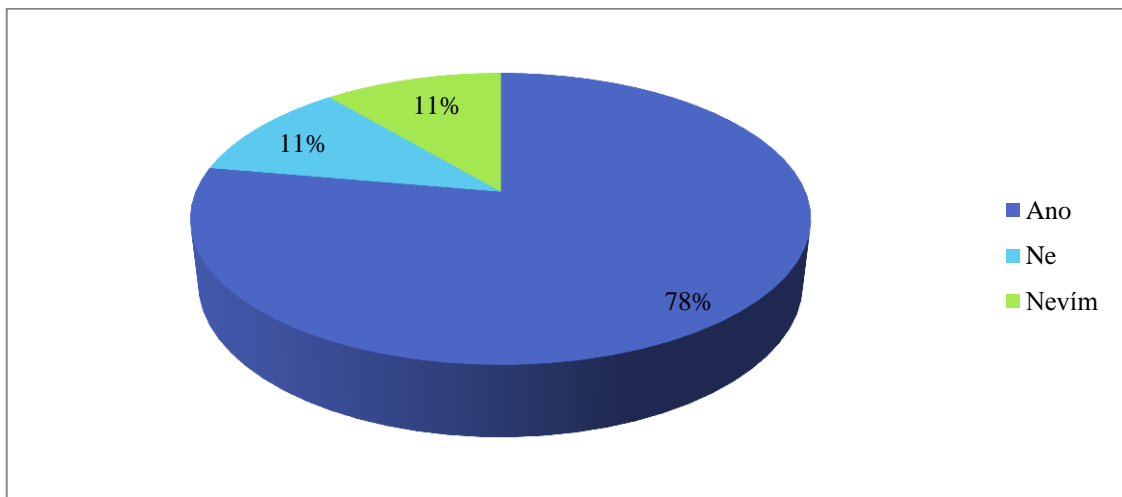




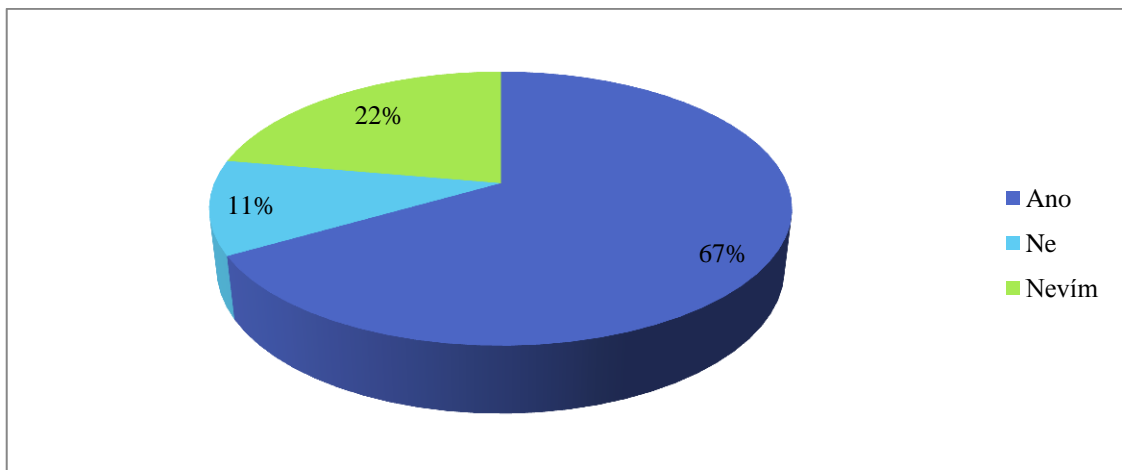
7 MAJÍ PĚSTOUNI STEJNÁ PRÁVA VŮČI DÍTĚTI JAKO BIOLOGIČTÍ RODIČE?



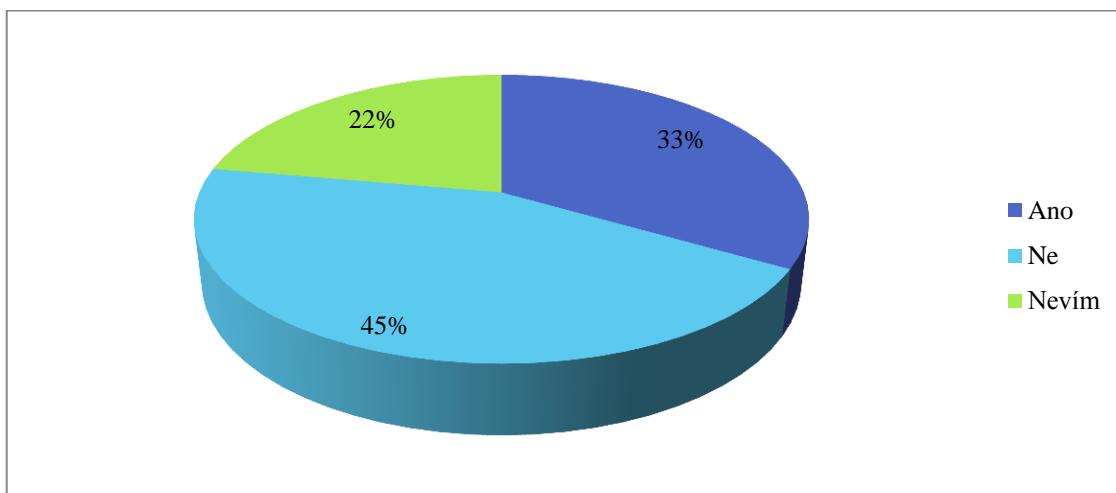
8 MAJÍ OSVOJITELÉ STEJNÁ PRÁVA VŮČI DÍTĚTI STEJNĚ JAKO BIOLOGIČTÍ RODIČE?



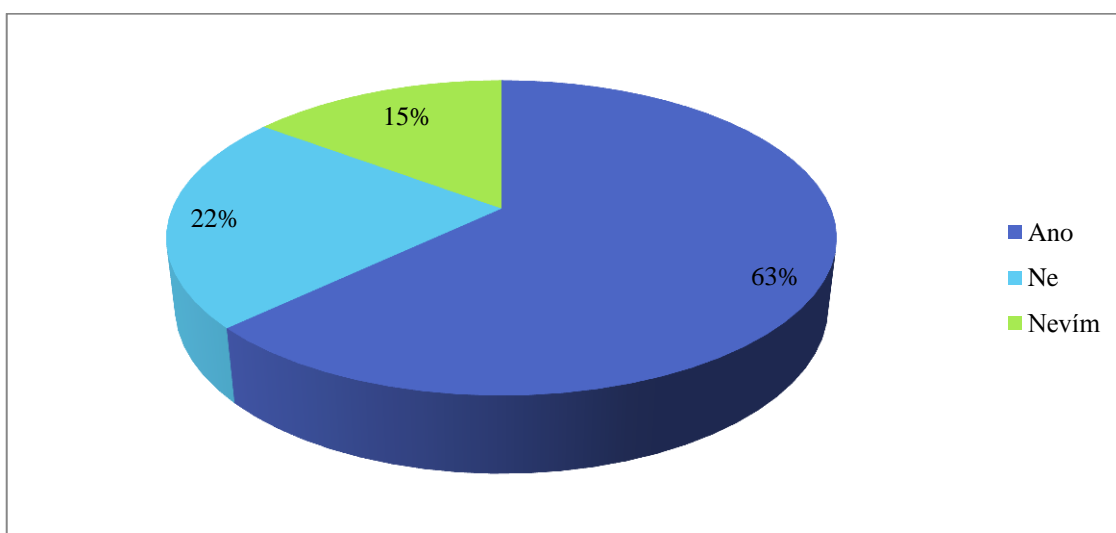
9 MAJÍ BIOLOGIČTÍ RODIČE DÍTĚTE V PĚSTOUNSKÉ PÉČI NĚJAKÁ PRÁVA VŮČI DÍTĚTI?



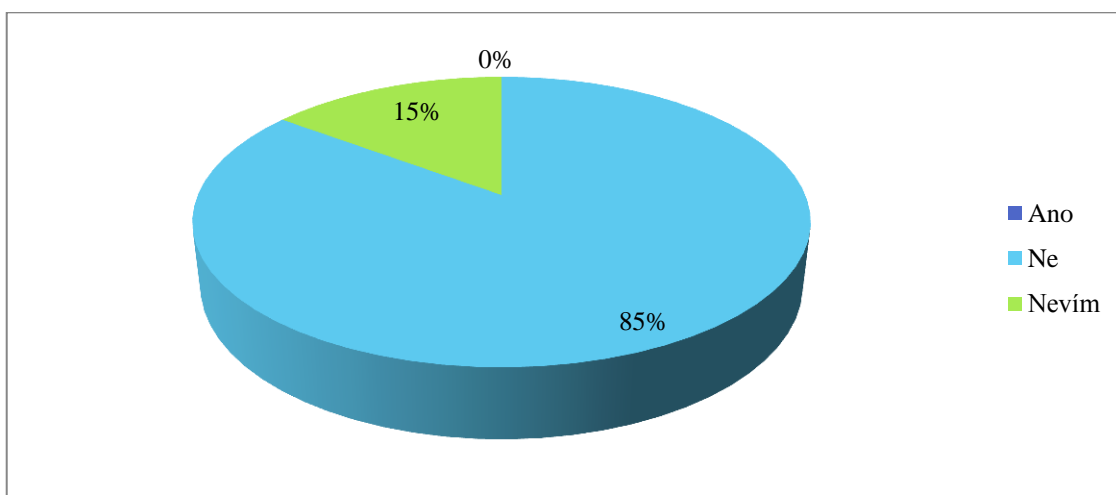
10 MAJÍ BIOLOGIČTÍ RODIČE DÍTĚTE V OSVOJENÍ NĚJAKÁ PRÁVA VŮČI DÍTĚTI?



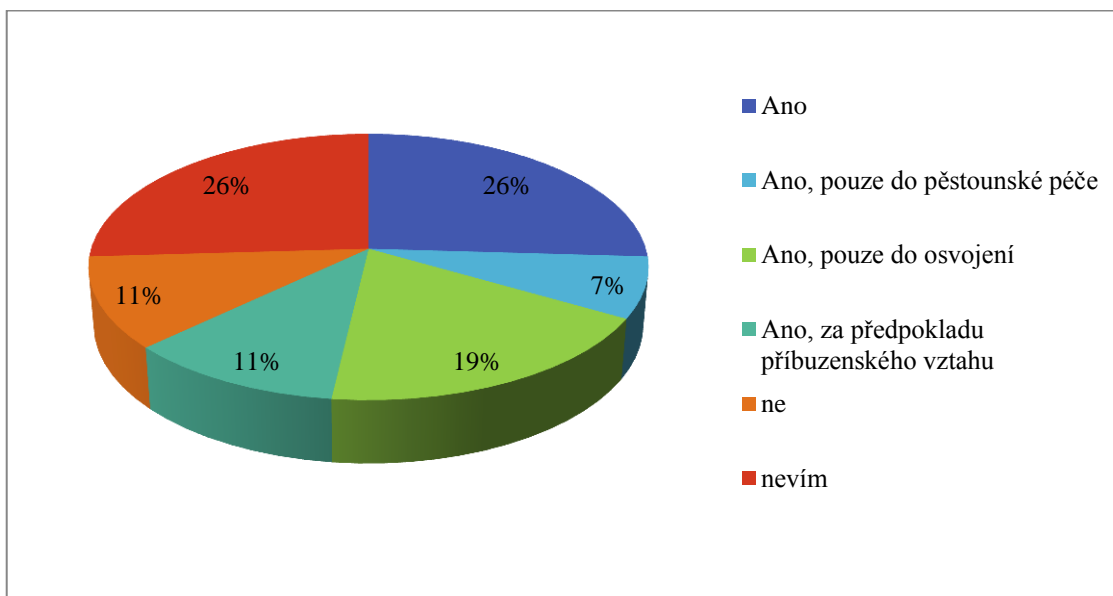
11 JSOU OSVOJITELÉ ZAPSÁNI V RODNÉM LISTĚ DÍTĚTE?



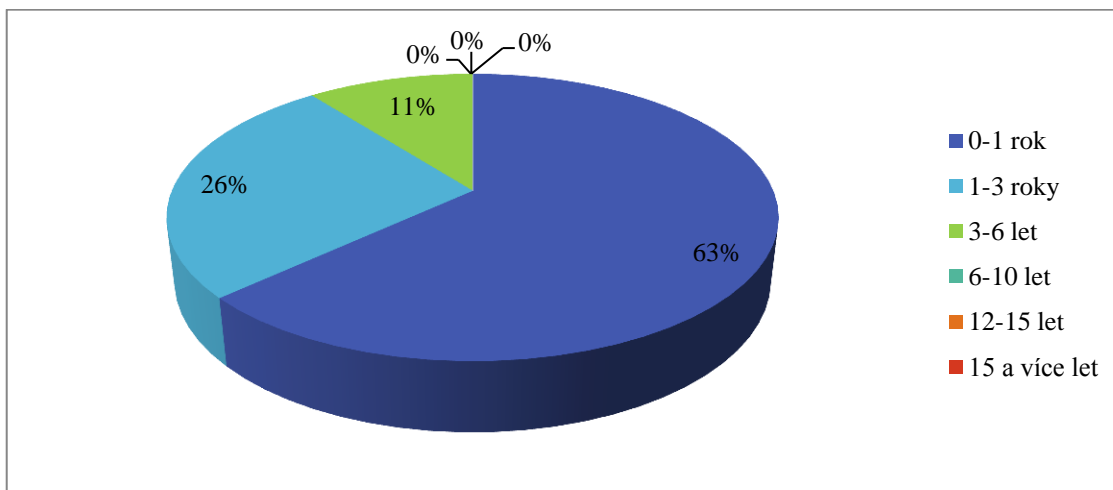
12 JSOU PSTOUNI ZAPSÁNI V RODNÉM LISTĚ DÍTĚTE?



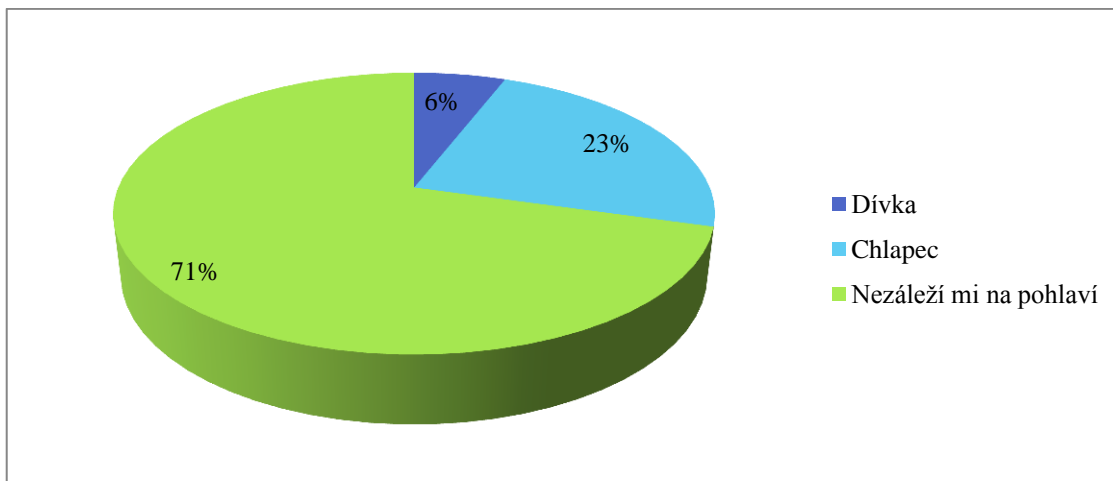
13 VZALI BYSTE SI DÍTĚ DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE?



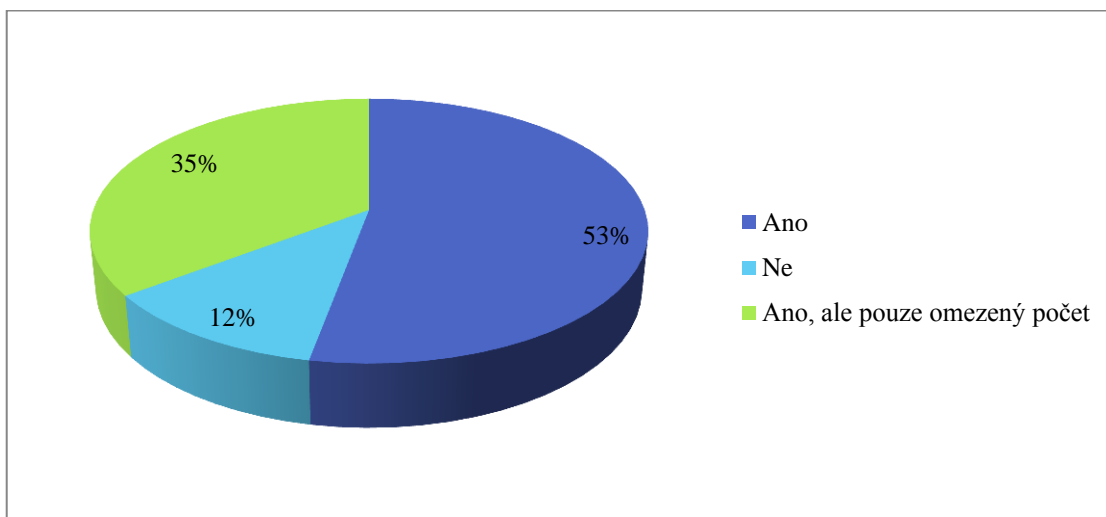
14 JAK STARÉ DÍTĚ BYSTE PREFEROVALI?



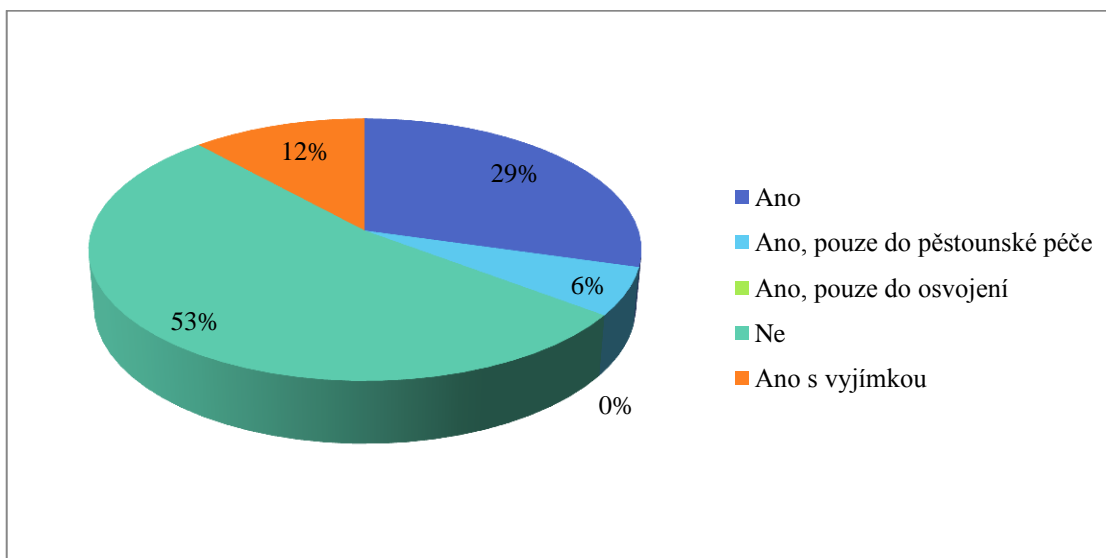
15 JAKÉ POHLAVÍ U DÍTĚTE BYSTE PREFEROVALI?



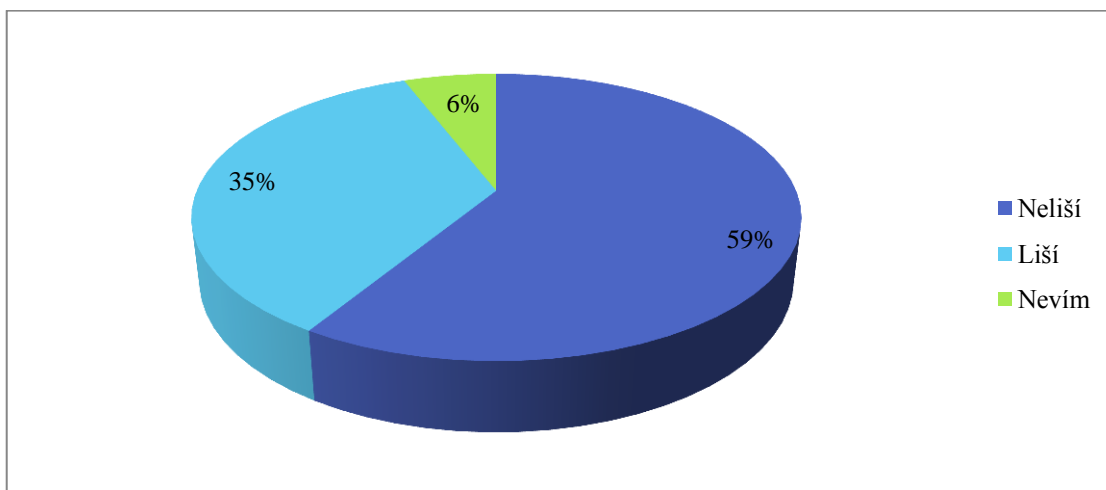
16 VZALI BYSTE SI SOUROZENCE?



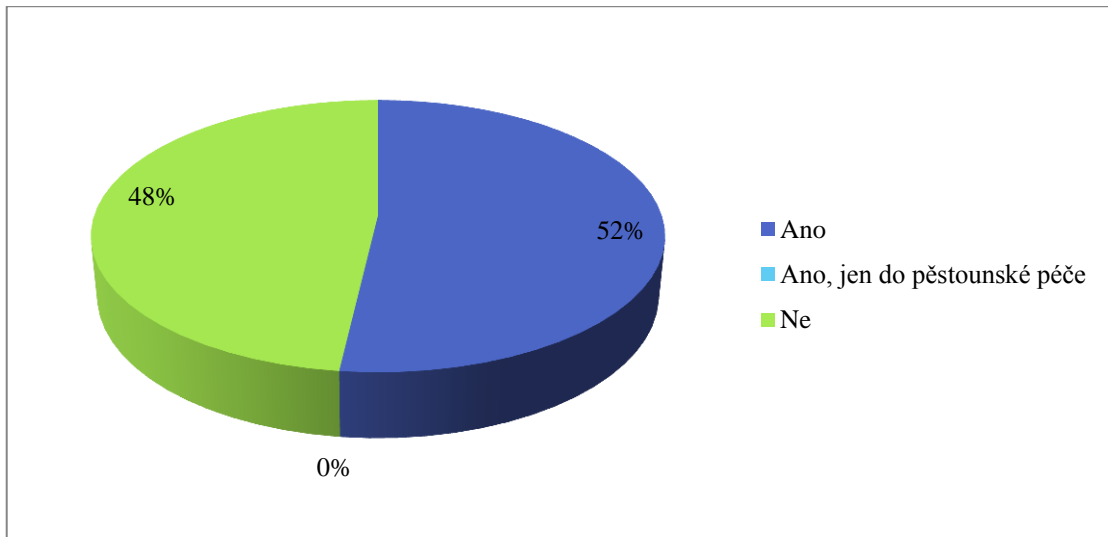
17 VZALI BYSTE SI DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE DÍTĚ JINÉHO ETNIKA?



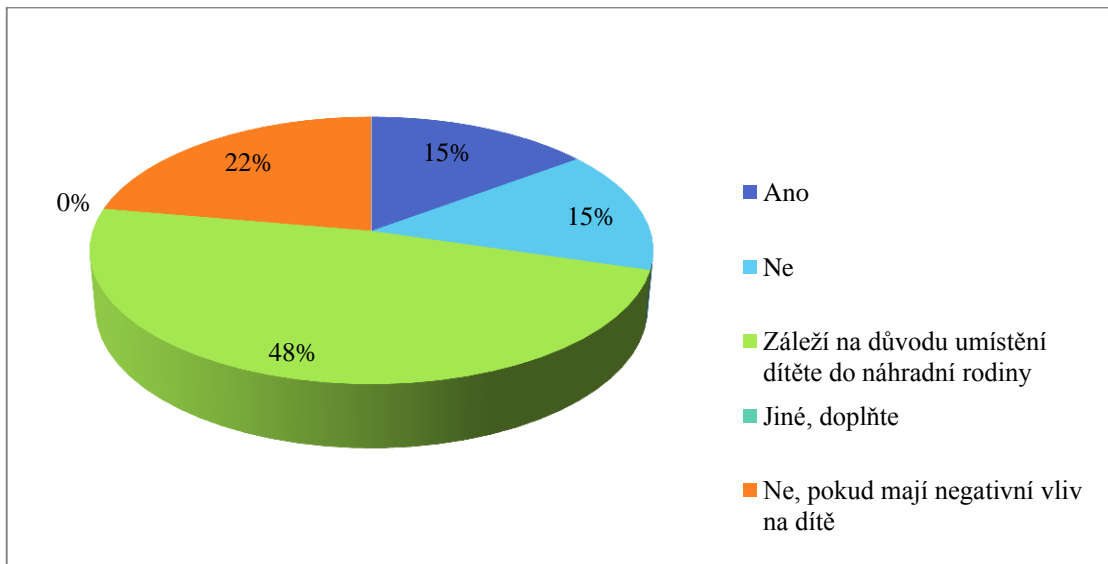
18 MYSLÍTE SI, ŽE VÝCHOVA DÍTĚTE V NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČI SE LIŠÍ OD VÝCHOVY BIOLOGICKÉHO DÍTĚTE?



19 SOUHLASÍTE, ABY DĚTI BYLY SVĚŘOVÁNY HOMOSEXUÁLNÍM PÁRŮM DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE?



20 SOUHLASÍTE S KONTAKTEM BIOLOGICKÝCH RODIČŮ DÍTĚTE V PĚSTOUNSKÉ PÉČI?



## 11 Shrnutí výzkumu

Jak již zmiňovala autorka výše, spíše s ní chtěly spolupracovat ženy než muži. Co se týče věku, jednalo se spíše o mladší populaci. Polovina autorčinych respondentů nemá děti, proto pro ně bylo vyplňování dotazníku mnohem složitější v tom, že si nedokázali ještě představit, co obnáší péče o dítě. Odpovědi na otázku, co vše patří do náhradní rodinné péče, se už velice lišily.

Tím se tedy autorce prokázalo, že ne všichni respondenti vědí o celé náhradní rodinné péči, tedy o všem, co pod ní spadá. Přes polovinu respondentů odpovědělo, že neví, kde se žádá o náhradní rodinnou péči. V dotazníku měli ještě menší pododpověď, aby uvedli, kde si teda myslí, že se žádá o náhradní rodinnou péči. Ti, co věděli, kde se žádá, uvedli většinou městský úřad, nebo sociální oddělení na úřadu práce. Dle načtené literatury se autorka dozvěděla, že se podávají žádosti na obecním úřadě obcí s rozšířenou působností.

V otázce číslo 6 se odpovědi lišily, ale to, že odměnu dostává pěstoun, vědělo 44% respondentů. Potom ještě odpověděli, že dostává odměnu i poručník, což je také pravda, pouze osvojitelé, které zmiňovali v dotazníku, odměnu nedostávají. Co se týká práv pěstouna nebo osvojitele, oba mají práva i povinnosti vůči dítěti.

Osvojitel má plná práva a povinnosti, kdežto pěstoun jen částečná, jelikož rodiče dítěte, které je v pěstounské péči vědí o svých dětech a biologickými rodiči jsou stále oni. Kdyby měla autorka shrnout odpověď na tuto otázku, dopadlo by to následovně - co se týče práv osvojitele vůči dítěti, odpověděla většina, že tomu tak je a u pěstounů odpovědělo 44% lidí, že tomu tak není. Když se ptala na práva biologických rodičů vůči dítěti v pěstounské péči a osvojení, došli respondenti k odpovědi, že v pěstounské péči práva mají, ale v osvojení nikoliv, což je vlastně pravda. Vždyť osvojitelé jsou rodiči adoptovaného dítěte a mají vůči dítěti všechna práva a povinnosti, kdežto pěstouni ne.

Co se týče zapsání osvojitele a pěstouna do rodného listu, je samozřejmě jasné, že když osvojitel je rodičem adoptovaného dítěte, musí být i zapsán do rodného listu. U pěstounské péče tomu tak není, což skoro všichni odpověděli správně, až na několik respondentů, kteří odpověděli jinak. U osvojení si myslí 63% respondentů, že jsou osvojitelé zapsáni do rodného listu a zbylý počet si to nemyslí, nebo nevědí.

U otázky číslo 13 byli odlišné odpovědi, respondenti odpověděli, že by si dítě do náhradní rodinné péče vzali. Ti, kteří by si dítě vzali do péče, přímo odpověděli, že by chtěli jen určitou formu náhradní rodinné péče. Zbylých 37% uvedlo, že by nechtěli nebo nevědí, jestli by si dítě do náhradní rodinné péče vzali. Proto od další otázky autorka pracovala s menším počtem respondentů.

63% respondentů by chtělo dítě do náhradní rodinné péče už od narození maximálně do jednoho roku, zbylí respondenti by chtěli dítě starší. Co se týká pohlaví, 71% respondentů odpovědělo, že jim na pohlaví nezáleží, zbylé procento odpovědělo, že by chtělo chlapce nebo holčičku. Přes 50% dotazovaných odpovědělo, že by si vzalo sourozence, přes 30% se omezilo jen na dvě děti.

Co se týká dítěte jiného etnika, polovina respondentů by si ho nevzala do náhradní rodinné péče. 12% respondentů odpovědělo, že by si vzali dítě do péče s výjimkou etnika, ale neuvedli přímo kterého až na jednoho respondenta, který se zmínil, že by si vzal dítě jiného etnika s výjimkou romského a asijského původu. Přes 30% by si dítě jiného etnika vzala do péče.

Co se týče odlišnosti výchovy dítěte v náhradní rodinné péči od péče biologických rodičů, autorka se domnívá, že se určitě liší. Když je totiž dítě v náhradní rodinné péči (a nemyslí tím teď adopci, o které většinou dítě neví), musí tam být nějaká odlišnost, jelikož jsou v takové rodině jiné podmínky. K této otázce se 59% respondentů vyjádřilo tak, že se výchova neliší.

U otázky číslo 19 se 52% respondentů zmínilo, že by dítě svěřilo homosexuálnímu páru do náhradní rodinné péče, a zbylé procento tvrdí opak. Autorka se připojuje k respondentům, kteří by svěřili dítě homosexuálnímu páru.

Není přeci nic špatného, že svou lásku opětvují stejnému pohlaví, určitě se dokáží postarat o dítě stejně jako pár, tedy muž a žena. Na poslední otázku číslo 20 skoro polovina respondentů odpověděla, že by kontakt biologického rodiče s dítětem dovolila, ale záleželo by na tom, proč bylo dítě umístěno do náhradní rodinné péče. Přes 30% odpovědělo, že by nedovolilo kontakt i proto, že by to mohlo mít negativní vliv na dítě.



## 12 Navrhovaná opatření

Autorka doufá, že v budoucnu bude její práce přínosná pro veřejnost, nebo i pro účely projektů, přednášek a jiných osvět. Z výše uvedeného shrnutí dotazníkové šetření vyplynulo, že laická veřejnost málo ví o náhradní rodinné péči.

Toto zjištění vyplynulo z menšího počtu respondentů, který si autorka vybrala. Pro budoucí spolupráci s veřejností by bylo vhodné oslovit více respondentů, aby bylo zjištění lépe uchopitelné.

Jako vhodným řešením autorka vidí: uspořádat projekt s institucí zabývající se náhradní rodinnou péčí, který by osvětlil tuto problematiku laické veřejnosti. Uspořádat přednášky pro školy a veřejnost na toto téma. Zajistit propagaci náhradní rodinné péče, aby lidé věděli, co vše obnáší náhradní rodinná péče, že mnohdy není tak těžké dostat dítě do péče, jak si mnozí lidé myslí.

Těmito opatřeními by se zabránilo tomu, aby děti byly umístovány do kojeneckých ústavů a dalších institucí. Děti by mohly vyrůstat v úplné rodině a zažít plnohodnotné dětství.

## Závěr

Ve své práci se autorka opírá o celkovou problematiku náhradní rodinné péče a snažila se nastínit co nejpřesněji, co tato problematika vlastně obnáší. Pro autorku byla tato práce velice přínosná jak pro zjištění informací, tak i pro její profesní budoucnost. Navštívila dětský domov a kojenecký ústav, kde zjišťovala nynější stav adopcí a pravdou je, že mnoho dětí zůstává v dětských domovech až do své dospělosti.

Cílem celé práce je analyzovat jednu z forem náhradní rodinné péče a to osvojení. Vymežit základní pojmy a aktuální prvky související s touto problematikou. Zjistit informovanost laické veřejnosti o náhradní rodinné péči a ochotu přijmout dítě do osvojení.

Ze šetření autorce vyplynulo, že vlastně poměrně málo lidí ví o celkové náhradní rodinné péči, většina má jen povrchní informace. Proto by bylo vhodné, kdyby někdo mohl takovýto výzkum opravdu uskutečnit, aby se zjistilo mnohem více a aby se potřebné informace dostaly i k běžné populaci. I co se týče literatury k tomuto tématu, mnoho nových publikací neexistuje, a ty starší již nevyhovují svým obsahem, jelikož postrádají nové zásadní změny v této problematice. Hypotézy, které autorka uvedla ve své práci, vystihují některé grafy a posléze i shrnutí k nim v textu výše, tudíž už se k nim dále vyjadřovat nebude.

Mnoho rodin ani neuvažuje o adopci dítěte už z toho důvodu, že je v dětských domovech více dětí jiného etnika, anebo i z toho důvodu, že by nemělo jejich krev. Vůbec neberou na vědomí, že o to tu vlastně nejde. Pokud chtějí mít rodinu, jde to i s miminkem, nebo dítětem i jiného etnika. Dříve se autorka bála romských dětí, všechny ty předsudky ji utvrzovaly v tom, že je to špatný národ. Ale po čase, kdy navštěvovala v praxi místa, kde se tato populace vyskytovala, zjistila, že ne všichni jsou tak špatní. Kolikrát romské dítě dokáže být vděčnější než dítě majoritní populace. Ne vždy je dobré dávat na první dojem a „haló efekt“. I autorka se ze svých chyb poučila a do budoucna načerpala mnoho užitečných rad, informací, dovedností a postupů ze své praxe do života i budoucího povolání.

## Seznam použitých zdrojů

ARCHEROVÁ, Caroline. 2001. *Dítě v náhradní rodině*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 120. ISBN 80-7178-578-4.

BECHYŇOVÁ, Věra. 2008. *Sanace rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 152. ISBN 978-80-7367-392-5.

BUBLEOVÁ, Věduna a kol. 2014. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3. vyd. Praha: středisko náhradní rodinné péče. s. 57. ISBN 978-80-87455-18-0.

CAIRNS, Kate. 2013. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 179. ISBN 978-80-262-0370-4.

DALLOZ, Danielle. 2002. *Lhani*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 112. ISBN 80-7178-594-6.

DUNOVSKÝ, Jiří. 1999. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada. s. 279. ISBN 80-7169-254-9.

GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK, Tomáš. 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. 1. vyd. Praha: Grada. s.144 . ISBN 978-80-247-1788-3.

GAVORA, Peter. 1993. *Výzkumné metody v pedagogice*. 1. vyd. Brno: Paido. s. 130. ISBN 80-85931-15-X.

MATĚJČEK, Zdeněk a kolektiv. 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 96. ISBN 80-85282-83-6.

MATĚJČEK, Zdeněk a kolektiv. 2002. *Osvojení a pěstounská péče*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 152. ISBN 80-7178-637-3.

MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouna*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 184. ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk. 1999. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1. vyd. Praha: Grada. s. 144. ISBN 80-7169-897-0.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2015. *Legislativa a systém sociálně právní ochrany*. [online] Aktualizováno 15. 1. 2013 [vid. 15. 9. 2015] Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2015. *Dotazník pro žadatele o svěřeni dítěte do péče*. [online]. [vid. 15. 9. 2015]. Dostupné z: [mpsv.cz/files/clanky/15308/dotaznik\\_NRP.pdf](https://mpsv.cz/files/clanky/15308/dotaznik_NRP.pdf)

NECKÁŘ, Petr. 2009. *Adopce a pěstounská péče aneb jak na to*. 1. vyd. Hradec Králové. s. 40. ISBN 978-80-904264-4-3.

NOVOTNÁ, Věra. 2004. *K vybraným otázkám osvojování dětí*. 1. vyd. Praha: Linde. s. 159. ISBN 80-86131-56-4.

*Nový občanský zákoník pro každého*. 2014. 1. vyd. Bratislava: DonauMedia. s. 176. ISBN 978-80-89364-55-8.

NOŽÍŘOVÁ, Jana. 2012. *Náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Praha: Linde. s. 94. ISBN 978-80-86131-91-7.

ŠEVČÍK, Ludvík. 2014. *Vyznejte se v rodinném právu*. 1. vyd. Brno: Albatros Media. s. 70. ISBN 978-80-265-0221-0.

ŠKOVIERA, Albín. 2007. *Dilemata náhradní výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 144. ISBN 978-80-7367-318-5.

UNIVERZITA KARLOVA. 2008. *Náhradní výchova dětí-možnosti a meze*. Praha: IFEC. s. 126. ISBN 978-80-87146-05-7.

ZEZULOVÁ, Dagmar. 2012. *Pěstounská péče a adopce*. 1. vyd. Praha: Portál. s. 200. ISBN 978-80-262-0065-9.

## **Seznam příloh**

1. Pravda o adopci
2. Osvojené dítě
3. Dotazník
4. Dotazník pro žadatele o svěřeni dítěte do své péče

# Přílohy

## 1. Pravda o adopci

V knize Lhaní od Danielle Dalloz si autorka přečetla kapitolu Pravda o adopci. Součástí kapitoly byly kazuistiky klientů, kteří se dozvěděli pravdu o adopci až v dospělosti. Je důležité se dozvědět pravdu, nebo ne?

V úryvku psycholog uvádí, že není stanoven přesný věk, kdy by se dítěti mělo povědět, že je adoptované, ale samozřejmě nejlepším řešením je říci dítěti pravdu. Dítěti by se pravda měla říkat vždy a hlavně, když se to týká takto důležitých informací. Adoptovanému dítěti by rodiče měli vyprávět o adopci již od útlého věku a tím ho připravit na budoucnost bez lží. Dítě potom bude schopné navazovat kontakty bez problémů a ve vztazích nebude chladný. Níže autorka uvádí jeden příklad, jak to vypadá, když se dítěti zamlčuje pravda o adopci.

*„Jedná se o mladíka, který se pravdu o adopci dozvěděl v dospělém věku. Byl velice šokován z toho, že ho tak dlouho obelhávali a klamali, až si vlastní citový život a vztahy vybudoval na lži. Stal se z něho chvástavý záletník, který ženy sváděl jen proto, aby je vzápětí opustil. Záleželo mu hlavně na tom, aby na sebe upozornil, dodal si důležitosti, budil obdiv a intrikoval. Uměl výborně mluvit, zapůsobil na posluchače, nacházel vždy vhodná slova, poté mizel jako herec, když za ním spadne opona. Připomínal zářící meteorit, který za sebou po dopadu zanechá zmatené, podvedené a zarmoucené ženy (Dalloz 2002, s. 92-98).“*

## 2. Osvojené dítě (příběh)

*„Dlouho jsem si myslela, že jsem jako malá byla často nemocná a moc často byla v nemocnici“, říká mladá žena. „Neměli jsme doma žádné fotky z doby, kdy jsem byla malá a vzpomínala jsem si, že se o mě staraly sestřičky a že tam v té nemocnici byl jeden moc zlobivý kluk. Pak jsem se uzdravila a od tří let jsem byla zdravá. To už jsem byla doma. Na své dětství si nemohu stěžovat. Snad jen, že matka byla na mě dost přísná. Táta byl hodnější. Ve škole mě to moc nebavilo, matka na mě křičela, že ze mne nic nebude. Táta jenom mávl rukou. Říkal: „Práce je všude dost, nemůže být každý študovaný.“ Jednou, to bylo v sedmé třídě, jsme se pohádaly se spolužačkou. Řekla jsem jí něco sprostého, protože si ode mě půjčila talisman pro štěstí a ztratila ho. Ona na to, ať jí nenadávám, když jsem sama panchart. Nevěděla jsem, co to je panchart, a tak jsem se jí zeptala. Vysvětlila mi to. Věděla to od svých rodičů. Šla jsem ze školy domů a ani jsem tam nedošla, otočila jsem se a šla jsem za tátou. Čekala jsem na něj chvíli a ani už jsem nebrečela, protože jsem si to nedovedla představit. Konečně vyšel, utíkala jsem za ním, objala ho a řekla, co se mi stalo. Rozčilil se a řekl, že to je blbost. Vzal mě za ruku a šli jsme k té spolužačce, nebo spíš k jejím rodičům, že si to s nimi vyřiká. Zazvonili jsme, otevřel její otec. Začali na sebe s mým tátou křičet, pak se začali žduchat. Oba byli při těle, zčervenali. Skočila jsem mezi ně, aby si něco neudělali. Otec mé spolužačky křičel, že je to pravda a pro pravdu se nejvíc člověk zlobí. Tak jsme šli domů; až doma mi máma řekla: „Tak to tedy víš, nejsme tví rodiče.“ Brečeli jsme všichni. Nemůžu ale říct, že jsem se potom nějak zhoršila ve škole nebo byla nějak zoufalá. To ne. Asi jsem si začala doma dělat víc, co chci, a méně jsem se mámy bála. Říkala jsem si: „Není moje, tak co...“ Ona mě přestala tolik honit do učení a kontrolovat. Táta se nezměnil, byl to velký dobrák. Začala jsem chodit na diskotéky, ale jenom v sobotu s kamarádkou a do půlnoci jsem musela být doma. Ve 14 letech jsem ale přišla o panenství. Toho kluka jsem ani moc neznala. Já jsem neuměla říct klukům ne. Ted' vidím, že to se mnou žádný z nich nijak upřímně nemyslel. Jenom mě využili, ale já se vždycky hrozně bála, že budu sama. Kluků jsem měla do osmnácti let dost, asi deset nebo dvacet, ale se všemi jsem nespala. A z těch, s kterými jsem spala, jsem nic neměla. Naštěstí jsem neotěhotněla a ani jsem nic nechytla. Vlastně jsem měla štěstí. Šla jsem do učení, tam to šlo. Jenom kluci si ze mě dělali legraci a vymysleli mi takovou přezdívku. Spermohltka mi říkali.*

*Připadali mi všichni hrozně hloupí a nezralí. Pak jsem se jednou na diskotéce seznámila se starším mužem. Přišel tam náhodou, omylem. Byl rozvedený a v našem městě na montáži. Bydlel asi o 40 km jinde než já. Choval se ke mně moc pěkně. Domluvili jsme se a začali spolu chodit. V té době umřel můj táta, zabilo ho to v práci, pracovní úraz. Možná ten starší pán mi ho trochu připomínal. Líbilo se mi, že na mě nenaléhá se sexem, i když jsme spolu také něco měli. Byl ale něžný a hodný. Na každou schůzku mi přinesl malý dárek. Měla jsem dojem, že ho baví o mě pečovat. Jednou, to už jsem byla vyučená, jsem za ním jela autobusem. Zrovna se ochladilo a začal padat sníh. On na mě čekal na autobusovém nádraží a přinesl mi rukavice. Prý aby mi nebyla zima. To mě hrozně dojalo. Měla jsem pocit, že mám konečně někoho, o koho se mohu opřít, Kdo na mě myslí a má mě rád. Řekla jsem mu, že u něj už zůstanu. Máma to neviděla ráda. Říkala mi, že jsem ještě hrozně mladá a on starý. No, měla pravdu, ale pro mě bylo tenkrát podstatné, že mne má asi rád. Vzali jsme se a já jsem brzy otěhotněla. Když jsem byla těhotná a potom s holčičkou na mateřské dovolené, tak to s ním šlo. Jenomže když jsem začala chodit do práce, a to jsem, když byli malé čtyři roky, musela, protože jsme měli málo peněz, začal žárlit. Nedovedete si představit, jak moc. Pořád mě kontroloval, nenechal mě vyspat a vyčítal mi úplné hlouposti. Někde vyčmuchal, jak jsem se chovala v učňáku, ale já mu všechno odpouštěla. On se mi kolikrát i omluvil, ale za chvíli to začalo nanovo. Začal mě podezírat, že malá není jeho. To byla úplná hloupost, ale jemu se to nakonec nedalo vymluvit. Střídavě mě vyhazoval z domu a zase dovoloval, abych se vrátila. Hrůza! Vlastně vysvobození bylo, když v té době onemocněla moje máma a nabídla mi, že se můžu vrátit domů. On byl asi také rád, rozhodně mi nebránil. Tak jsem se s malou odstěhovala, nenavštívil nás ani jednou. Posílá jen pár stovek výživného. Já už mateřskou nemám, pobírám jen dávky za péči o osobu blízkou. Nějak vyjdeme a o malou se postarám. S mámou to není lehké. Dost mě sekýruje, vyčítá. Chce, abych ji všechno o sobě vykládala, ale pak to použije proti mně. Někdy si tam připadám jako uvázaná. Vyčítám si, že se dceři nevěnuji tak, jak bych měla, ale nemám na to sílu. Mám dojem, že jsem si zpackala život a že to začalo v době, kdy jsem se ocitla v té nemocnici, co se jmenovala dětský domov (Gabriel, Novák 2008, s. 134-135)!“*



### 3. Dotazník

1 Vaše pohlaví?

Žena  Muž

2 Váš věk?

20 - 30 let  30 - 40 let  40 - 50 let

3 Máte dítě/děti?

Ano - 1 dítě  Ano - 2 děti  Ano - 3 a více  Ne

4 Co patří do náhradní rodinné péče? (možno více správných odpovědí)

Péče partnera biologického rodiče  Pěstounská péče  Osvojení/ adopce   
Poručenství  Další svěřeni dítěte do péče jiné osoby než rodiče  Péče prarodičů

5 Víte, kde se žádá o náhradní rodinnou péči?

Ne  Ano (doplňte kde)

.....

6 Dostávají lidé vykonávající náhradní rodinnou péči odměnu? (možno více správných odpovědí)

Ano, poručník  Ano, pěstoun  Ano, osvojitelé  Ano, všichni  Ne   
Nevím

7 Mají pěstouni stejná práva vůči dítěti jako biologičtí rodiče?

Ano  Ne  Nevím

8 Mají osvojitelé (lidé, kteří mají dítě v adopci) stejná práva vůči dítěti jako biologičtí rodiče?

Ano  Ne  Nevím

**9** Mají biologičtí rodiče dítěte v pěstounské péči nějaká práva vůči dítěti?

Ano  Ne  Nevím

**10** Mají biologičtí rodiče dítěte v osvojení/adopci nějaká práva vůči dítěti?

Ano  Ne  Nevím

**11** Jsou osvojitelé (=lidé, kteří si vzali dítě do adopce) zapsáni v rodném listě dítěte?

Ano  Ne  Nevím

**12** Jsou pěstouni zapsáni v rodném listě dítěte?

Ano  Ne  Nevím

**13** Vzali byste si dítě do náhradní rodinné péče?

*Pokud odpovíte "Ne" nebo "Nevím" pokračujte na otázku č. 19*

Ano  Ano, pouze do pěstounské péče  Ano, pouze do osvojení (adopce)

Ano, ze předpokladu příbuzenského vztahu  Ne  Nevím

**14** Jak staré dítě byste preferovali?

0 - 1 rok  1 - 3 roky  3 - 6 let  6 - 10 let  12 - 15 let  15 let a více

**15** Jaké pohlaví byste u dítěte preferovali?

Dívku  Chlapce  Nezáleží mi na pohlaví

**16** Vzali byste si sourozence?

Ano  Ne  Ano, ale omezený počet (uveďte maximální počet)

.....

**17** Vzali byste si do náhradní rodinné péče dítě jiného etnika?

Ano  Ano, pouze do pěstounské péče  Ano, pouze do osvojení  Ne

Ano, s výjimkou (doplňte, kterého)

.....

**18** Myslíte si, že výchova dítěte v náhradní rodinné péči se liší od výchovy biologického dítěte?

Neliší  Liší  Nevím

**19** Souhlasíte, aby děti byly svěřovány homosexuálním párům do náhradní rodinné péče?

Ano  Ano, jen do pěstounské péče  Ne

**20** Souhlasíte s kontaktem biologických rodičů dítěte v pěstounské péči?

Ano  Ne  Ne, pokud mají na dítě negativní vliv  Záleží na důvodu umístění dítěte do náhradní rodiny  Jiné, doplňte

.....

#### 4. Dotazník pro žadatele o svěření dítěte do péče

(osvojení , pěstounská péče , poručenství , jiné )

##### 1. Osobní údaje:

Jméno a příjmení:

rozená:

Datum a místo narození:

Bydliště:

Státní příslušnost:

národnost:

Stav:

náboženské vyznání:

Číslo občanského průkazu:

(číslo cestovního pasu):

Vzdělání (název absolvované školy, druh odborné zkoušky):

základní , vyučen v oboru

.....  
středoškolské

.....

vysokoškolské

.....

jiné odborné zkoušky

.....

Zaměstnání (název zaměstnavatele, Vaše postavení v zaměstnání apod.):

Zájmy:

Jste členem:

zájmového sdružení ano/ne politické strany ano/ne

sportovního oddílu ano/ne nábož.společnosti ano/ne

občanského sdružení ano/ne

jiné.....

.....

.....

.....

Pracoval/a jste  – pracujete  s dětmi ano/ne kde:

Zdravotní stav:

- Trpíte postižením tělesným , smyslovým , nebo duševní poruchou  ano/ne, pokud ano, jedná se o stav vrozený , získaný  ?

- Nemoci, na které se léčíte:

- Léčil/a jste se , léčíte se ze závislosti ano/ne, pokud ano – drogové ,  
alkoholické , hráčské , jiné  – jaké:

Jiné údaje o Vašem zdravotním stavu (alergie, dlouhodobé užívání léků, apod.):

Rodiče:

**Matka**

Jméno a příjmení: rozená:

Datum a místo narození:

Vzdělání:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí:

**Otec**

Jméno a příjmení: rozený:

Datum a místo narození:

Vzdělání:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí:

Sourozenci:

Ano/ne kolik: kolikátá/ý jste v pořadí?:

Jméno a příjmení věk zaměstnání

1.

2.

3.

4.

Manželství:

**Manžel/ka**

Jméno a příjmení: rozená/ý:

Datum a místo narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste-li rozveden/a – kolikrát: v roce:

Kdo podal návrh na rozvod a z jakého důvodu:

Z předchozího manželství jsou děti ano/ne kolik:  
Jste s těmito dětmi v kontaktu ano/ne jak často:



Ostatní údaje:

2. Jméno a příjmení:

Datum narození:

současný pobyt:

Dítě je vlastní , osvojené , v pěstounské péči , manžela , jinak .....

Zdravotní stav:

- prodělal/a běžná dětská onemocnění:
- trpí postižením tělesným , smyslovým , duševní poruchou  ano/ne  
pokud ano, jedná se o stav vrozený , získaný , dlouhodobý , krátkodobý   
Dlouhodobě se léčí:

Ostatní údaje:

3. Jméno a příjmení:

Datum narození:

současný pobyt:

Dítě je vlastní , osvojené , v pěstounské péči , manžela , jinak .....

Zdravotní stav:

- prodělal/a běžná dětská onemocnění:
- trpí postižením tělesným , smyslovým , duševní poruchou  ano/ne  
pokud ano, jedná se o stav vrozený , získaný , dlouhodobý , krátkodobý   
Dlouhodobě se léčí:

Ostatní údaje:

---

Uved'te, zde jste vychovával/a – vychoval/a nějaké dítě, současný styk s tímto dítětem, jeho věk, problémy, které se během výchovy vyskytly, Vaše výchovné poznatky a tendence, uveďte i jiné zkušenosti a poznatky z práce s dětmi:





7. Bude Vám s dítětem někdo pomáhat?

Ano/ne                      kdo:

8. Přijmete dítě odlišného etnika než je Vaše?

Ano                      ne                      nevím

9. Přijmete dítě, u kterého bylo zjištěno

Postižení tělesné                       ano                      ne                      nevím

Postižení smyslové                       ano                      ne                      nevím

Duševní porucha                       ano                      ne                      nevím

Jiné onemocnění                       ano                      ne                      nevím

Jaké onemocnění by Vám nevadilo?

Léčitelné  .....

Neléčitelné  .....

Vzhledově zjevné  .....

Jiné  .....

Vaše představy o dítěti a jejich zdůvodnění:

Pohlaví:

Věk:

Vzhled, povaha, původ, apod.:

Zdravotní stav (intelekt) dítěte:

Jiné:

Podpis žadatelky:

Podpis žadatele:

Datum:

Přílohy k dotazníku:

- fotografie žadatelů (ne starší 1/2 roku)
- potvrzení zaměstnavatele o příjmech a posudek od zaměstnavatele
- kopie oddacího listu
- lékařská vyšetření podle žádosti orgánu SPOD
- další doklady, které si vyžádá orgán SPOD

(Ministerstvo práce a sociálních věcí 2015)